

SPROVEDBENA REGULATIVA KOMISIJE (EU) 2019/947

od 24. maja 2019. godine

o pravilima i postupcima za izvođenje operacija bespilotnim vazduhoplovima

(Prečišćeni tekst)

Član 1

Predmet

Ovom regulativom utvrđuju se detaljne odredbe za izvođenje operacija sistemima bespilotnih vazduhoplova, kao i za osoblje, uključujući pilote bespilotnih vazduhoplova i organizacije uključene u te operacije.

Član 2

Značenje izraza

Za potrebe ove regulative primjenjuju se značenja izraza iz Regulative (EU) 2018/1139.

Primjenjuju se i sljedeća značenja izraza:

- (1) **sistem bespilotnog vazduhoplova** (u daljem tekstu: UAS) je bespilotni vazduhoplov i oprema za daljinsko upravljanje istim;
- (2) **operator sistema bespilotnog vazduhoplova** (u daljem tekstu: operator UAS) je svako pravno ili fizičko lice koje upravlja ili namjerava da upravlja jednim ili sa više UAS;
- (3) **skupovi ljudi** su okupljanja sa kojih lica ne mogu da se udalje zbog velikog broja prisutnih;
- (4) **UAS geografska zona** je dio vazdušnog prostora uspostavljen od strane nadležnog organa kako bi se olakšale, ograničile ili zabranile operacije UAS u cilju upravljanja rizicima koji proizilaze iz tih operacija, a odnose se na sigurnost, privatnost, zaštitu ličnih podataka, bezbjednost ili životnu sredinu, a proizilaze iz operacija UAS;
- (5) **robustnost** je svojstvo mjera za ublažavanje rizika dobijeno kombinovanjem povećanja sigurnosti ostvarenog po osnovu mjera za ublažavanje rizika i nivoa pouzdanosti i integriteta da je ostvareno povećanje sigurnosti;
- (6) **standardni scenario** je vrsta operacija UAS u posebnoj kategoriji, kako je definisano u Dodatku 1 Priloga, za koje je precizan popis mjera za ublažavanje rizika utvrđen na način da nadležni organ može smatrati dovoljnim izjave u kojima operator izjavljuje da će primjenjivati mjere za ublažavanje rizika prilikom obavljanja te vrste operacija;
- (7) **operacija unutar vidnog polja** (u daljem tekstu: VLOS) je vrsta operacija UAS u kojima pilot bespilotnog vazduhoplova može bez pomagala da održava stalan vizuelni kontakt sa bespilotnim vazduhoplovom i tako radi izbjegavanja sudara kontroliše njegovu putanju leta u odnosu na druge vazduhoplove, ljude i prepreke;
- (8) **operacija van vidnog polja** (u daljem tekstu: BVLOS) je vrsta operacija UAS pri kojima se ne održava vizuelni kontakt sa vazduhoplovom;
- (9) **laki sertifikat operatora UAS** (u daljem tekstu: LUC) je sertifikat koji nadležni organ izdaje operatoru UAS kako je utvrđeno u Dijelu C Priloga;
- (10) **vazduhoplovno-modelarski klub ili udruženje** je organizacija osnovana u skladu sa zakonima države članice radi obavljanja rekreativnih letova, održavanja vazduhoplovnih priredbi, sportskih aktivnosti ili takmičenja korišćenjem UAS;
- (11) **opasne materije** su predmeti ili supstance koji, u slučaju nezgode ili nesreće, mogu predstavljati opasnost za zdravlje, sigurnost, imovinu ili životnu sredinu, a koji se bespilotnim vazduhoplovom prevoze kao korisni teret, uključujući naročito:
 - (a) eksplozive (opasnost od masovne eksplozije, opasnost od udarnog talasa i rasprskavanja, opasnost od manje eksplozije, opasnost od veće eksplozije, sredstva za miniranje, krajnje neosjetljivi eksplozivi);
 - (b) gasove (zapaljivi gasovi, nezapaljivi gasovi, otrovni gasovi, kiseonik, opasnost od udisanja);
 - (c) zapaljive tečnosti (zapaljive tečnosti, goriva, lož ulje, benzin);
 - (d) zapaljive čvrste materije (zapaljive čvrste materije, samozapaljive čvrste materije, materije koje su opasne kada su vlažne);
 - (e) oksidanse i organske peroksidge;
 - (f) toksične i infektivne materije (otrov, biološki opasne materije);
 - (g) radioaktivne materije;
 - (h) korozivne materije;
- (12) **korisni teret** su instrument, mehanizam, oprema, dio, uređaj, pribor ili dodatna oprema, uključujući komunikacionu opremu, koji su ugrađeni u vazduhoplov ili povezani sa istim, a ne upotrebljavaju se niti postoji namjera da se upotrebljavaju za upravljanje vazduhoplovom ni kontrolu nad njim tokom leta i ne čini dio strukture vazduhoplova, motora ili elisa;
- (13) **direktna identifikacija na daljinu** je sistem koji obezbjeđuje lokalno emitovanje informacija o operacijama bespilotnog vazduhoplova, uključujući njegovu oznaku, kako bi se te informacije mogle pribaviti bez fizičkog pristupa bespilotnom vazduhoplovu;
- (14) **režim „prati me“** je režim rada UAS pri kojem bespilotni vazduhoplov stalno prati pilota bespilotnog vazduhoplova u okviru unaprijed utvrđenog radijusa;
- (15) **geo-svjesnost** je funkcija koja, na osnovu podataka koje su dostavile države članice, otkriva moguće kršenje ograničenja vazdušnog prostora i upozorava pilote bespilotnih vazduhoplova kako bi odmah mogli da preduzmu djelotvorne mjere za sprečavanje tog kršenja;
- (16) **privatno izrađeni UAS** je UAS sastavljen ili proizveden za upotrebu za sopstvene potrebe izrađivača, ne uključujući UAS sastavljen od seta djelova stavljenih na tržište kao komplet spreman za montažu;
- (17) **autonomna operacija** je operacija bespilotnog vazduhoplova na koju pilot bespilotnog vazduhoplova ne može uticati;

- (18) **neuključena lica** su lica koja ne učestvuju u operaciji UAS, niti su upoznata s uputstvima i sigurnosnim mjerama opreza operatora UAS;
- (19) **isporuka na tržištu** je svaka isporuka proizvoda za distribuciju, potrošnju ili upotrebu na tržištu Unije u okviru privredne djelatnosti, s plaćanjem ili bez plaćanja nadoknade;
- (20) **stavljanje na tržište** je prva isporuka proizvoda na tržištu Unije;
- (21) **kontrolisano područje na zemlji** je područje na zemlji sa kojeg se upravlja UAS i unutar kojeg operator UAS može obezbijediti da budu prisutne samo uključene osobe;
- (22) **najveća dozvoljena masa na polijetanju** (u daljem tekstu: MTOM) je maksimalna masa bespilotnog vazduhoplova, uključujući korisni teret i gorivo, prema definiciji proizvođača ili izrađivača, sa kojom se mogu vršiti operacije bespilotnog vazduhoplova;
- (23) **bespilotna jedrilica** je bespilotni vazduhoplov koji se u vazduhu održava reakcijom vazduha u odnosu na nepomične aerodinamičke površine i čiji let ne zavisi od motora. Može biti opremljena motorom koji će se koristiti u slučaju nužde.
- (24) **posmatrač bespilotnog vazduhoplova** je lice koje se nalazi pored pilota bespilotnog vazduhoplova a koje, bez pomagala vizuelnim osmatranjem bespilotnog vazduhoplova, pomaže pilotu u održavanju vizuelnog kontakta s bespilotnim vazduhoplovom i u sigurnom izvođenju leta;
- (25) **posmatrač vazdušnog prostora** je lice koje pomaže pilotu bespilotnog vazduhoplova vizuelnim osmatranjem vazdušnog prostora, bez pomagala, u kojem leti bespilotni vazduhoplov radi uočavanja moguće opasnosti u vazduhu;
- (26) **upravljačka konzola („CU“)** predstavlja opremu ili sistem opreme pomoću kojih se daljinski upravlja bespilotnim vazduhoplovom kako je utvrđeno u članu 3 tačka 32 Regulative (EU) 2018/1139 i koji pomažu u kontroli i praćenju bespilotnog vazduhoplova u bilo kojoj fazi leta, izuzev infrastrukture koja podržava uslugu veze za upravljanje i kontrolu (C2);
- (27) **usluga veze za C2** je usluga komunikacije koju pruža treća strana, a koja podrazumijeva upravljanje i kontrolu između bespilotnog vazduhoplova i upravljačke konzole;
- (28) **geografija leta** znači područje(a) vazdušnog prostora utvrđeno(a) prostorno i vremenski u kojima operator UAS planira da izvede operaciju u okviru uobičajenih postupaka opisanih u tački 6 podtačka c Dodatka 5 Priloga;
- (29) **područje geografije leta** je projekcija geografije leta na površinu Zemlje;
- (30) **volumen za nepredviđene situacije** je dio vazdušnog prostora izvan geografije leta u kojem se sprovode procedure u nepredviđenim situacijama opisane u tački 6 podtačka d Dodatka 5 Priloga;
- (31) **područje za nepredviđene situacije** znači projekcija volumena za nepredviđene situacije na površinu Zemlje;
- (32) **operativni volumen** je kombinacija geografije leta i volumena za nepredviđene situacije;
- (33) **zaštitna zona od rizika na zemlji** je područje iznad površine Zemlje koje okružuje operativni volumen i koje je utvrđeno da bi se na najmanju moguću mjeru sveo rizik prema trećim licima na površini u slučaju da bespilotni vazduhoplov napusti operativni volumen;
- (34) **noć** označava sate između kraja večernjeg građanskog sumraka i početka jutarnjeg građanskog svitanja kako je utvrđeno u Sprovedbenoj regulativi (EU) br. 923/2012.

Član 3

Kategorije operacija UAS

Operacije UAS izvode se u „otvorenoj“ kategoriji definisanoj članom 4, u „posebnoj“ kategoriji definisanoj članom 5 i u „sertifikovanoj“ kategoriji definisanoj članom 6, u skladu sa sljedećim uslovima:

- (a) za operacije UAS u „otvorenoj“ kategoriji nije potrebno prethodno operativna autorizacija, niti operativna izjava UAS operatora prije izvođenja operacija;
- (b) za operacije UAS u „posebnoj“ kategoriji neophodno je dobiti operativnu autorizaciju koju izdaje nadležni organ u skladu sa članom 12 ili autorizaciju dobijenu u skladu sa članom 16, pri čemu je, ako je riječ o okolnostima definisanim u članu 5 stav 5, dovoljna izjava operatora UAS;
- (c) za operacije UAS u „sertifikovanoj“ kategoriji, potrebna je sertifikacija UAS-a u skladu sa Delegiranom regulativom (EU) 2019/945, sertifikacija operatora i, ako je primjenljivo, licenciranje pilota bespilotnog vazduhoplova.

Član 4

Otvorena kategorija operacija UAS

1. Operacije se klasifikuju kao operacije UAS u **otvorenoj** kategoriji samo ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
- (a) UAS pripada jednoj od klasa iz Delegirane regulative (EU) 2019/945, ili je privatno izrađen ili ispunjava uslove iz člana 20;
- (b) najveća dozvoljena masa bespilotnog vazduhoplova na polijetanju manja je od 25 kg;
- (c) pilot bespilotnog vazduhoplova održava bespilotni vazduhoplov na sigurnoj udaljenosti od ljudi i ne leti njime iznad skupa ljudi;
- (d) pilot bespilotnog vazduhoplova neprekidno održava vizuelni kontakt sa bespilotnim vazduhoplovom osim kada je vazduhoplov u režimu „prati me“, ili pilotu pomaže posmatrač bespilotnog vazduhoplova iz Dijela A Priloga;
- (e) tokom leta, bespilotni vazduhoplov održava visinu od 120 m iznad najbliže tačke na površini zemlji, osim kada prelijeće prepreku, kako je navedeno u Dijelu A Priloga;
- (f) u toku leta, bespilotni vazduhoplov ne prevozi opasne materije, niti se iz njega ispušta ikakav materijal.
2. Operacije UAS u „otvorenoj“ kategoriji dijele se na tri potkategorije u skladu sa zahtjevima iz Dijela A Priloga.

Član 5

Posebna kategorija operacija UAS

1. Ako neki od zahtjeva iz člana 4 ili Dijela A Priloga nije ispunjen, operator UAS je dužan da od nadležnog organa države članice u kojoj je registrovan dobije operativnu autorizaciju u skladu sa članom 12.
2. Prije nego što od nadležnog organa zatraži operativnu autorizaciju u skladu sa članom 12, operator sprovodi procjenu rizika u skladu sa članom 11 i prilaže je uz zahtjev, uključujući odgovarajuće mjere za ublažavanje rizika.
3. U skladu sa odjeljkom UAS.SPEC.040 iz Dijela B Priloga, nadležni organ izdaje operativnu autorizaciju ako smatra da su operativni rizici ublaženi na odgovarajući način u skladu sa članom 12.

4. Nadležni organ navodi da li se operativna autorizacija odnosi na:
 - (a) jednu ili više operacija definisanih u smislu vremena i/ili prostora. U operativnoj autorizaciji navodi se precizan spisak mjera za ublažavanje rizika;
 - (b) odobrenje LUC, u skladu sa Dijelom C Priloga.
5. Operator UAS, koji u vezi sa operacijom koja odgovara standardnom scenariju iz Dodatka 1 Priloga nadležnom organu države članice registracije podnese izjavu u skladu sa odjeljkom UAS.SPEC.020 propisanu u Dijelu B Priloga, nije dužan da pribavi operativnu autorizaciju u skladu sa st. 1 do 4 ovog člana, nego se primjenjuje postupak utvrđen u članu 12 stav 5.
6. Ni operativna autorizacija, ni izjava nijesu potrebni za sljedeće:
 - (a) operatore UAS koji imaju LUC s odgovarajućim pravima u skladu sa odjeljkom UAS.LUC.060 Priloga;
 - (b) operacije koje se izvode u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova i udruženja koja su dobila autorizaciju u skladu sa članom 16.

Član 6

Sertifikovana kategorija operacija UAS

1. Operacije se klasifikuju kao operacije UAS u „sertifikovanoj“ kategoriji samo ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
 - (a) UAS je sertifikovan u skladu sa članom 40 stav 1 tač. (a), (b) i (c) Delegirane regulative (EU) 2019/945; i
 - (b) riječ je o operaciji koja se izvodi na jedan od sljedećih načina:
 - i. iznad skupova ljudi;
 - ii. uključuje prevoz ljudi;
 - iii. uključuje prevoz opasnih materija, zbog čega bi u slučaju nesreće treća lica bila izložena visokom riziku;
2. Osim toga, operacije UAS klasifikuju se u „sertifikovanu“ kategoriju ako nadležni organ, na osnovu procjene rizika iz člana 11, smatra da se rizik operacije ne može ublažiti na odgovarajući način bez sertifikacije UAS i operatora UAS i kada je primjenljivo, ako piloti bespilotnih vazduhoplova nijesu licencirani.

Član 7

Pravila i postupci za izvođenje operacija UAS

1. Operacije UAS u „otvorenoj“ kategoriji moraju biti u skladu sa operativnim ograničenjima iz Dijela A Priloga.
2. Operacije UAS u „posebnoj“ kategoriji moraju biti u skladu sa operativnim ograničenjima utvrđenim operativnom autorizacijom iz člana 12, ili odobrenjem iz člana 16 ili standardnim scenarijem iz Dodatka 1 Priloga u skladu sa izjavom operatora UAS. Navedeni stav ne primjenjuje se ako operator UAS ima LUC s odgovarajućim pravima. Operacije UAS u „posebnoj“ kategoriji podliježu primjenljivim operativnim zahtjevima iz Sprovedbene regulative Komisije (EU) br. 923/2012 ⁽⁵⁾.
3. Operacije UAS u „sertifikovanoj“ kategoriji podliježu primjenljivim operativnim zahtjevima iz Sprovedbene regulative (EU) br. 923/2012 i regulativa Komisije (EU) br. 965/2012 ⁽⁶⁾ i (EU) br. 1332/2011 ⁽⁷⁾.

Član 8

Pravila i postupci za kompetencije pilota bespilotnih vazduhoplova

1. Piloti bespilotnih vazduhoplova, a koji upravljaju UAS u „otvorenoj“ kategoriji, dužni su da poštuju zahtjeve u pogledu kompetencija iz Dijela A Priloga.
2. Piloti bespilotnih vazduhoplova, a koji upravljaju UAS u „posebnoj“ kategoriji, dužni su da poštuju zahtjeve u pogledu kompetencija koje je u operativnoj autorizaciji utvrdio nadležni organ, odnosno zahtjeve u pogledu kompetencija utvrđene standardnim scenarijem iz Dodatka 1 Priloga ili LUC i kao minimum da posjeduju sljedeće kompetencije:
 - (a) sposobnost primjene operativnih procedura (redovne procedure, procedure za nepredviđene situacije i procedure u slučaju nužde, planiranje leta, inspekcije prije i poslije leta);
 - (b) sposobnost upravljanja vazduhoplovnom komunikacijom;
 - (c) upravljanje putanjom leta i automatizacijom bespilotnih vazduhoplova;
 - (d) sposobnost za timski rad, liderstvo i organizaciju sopstvenih poslova;
 - (e) rješavanje problema i donošenje odluka;
 - (f) svjesnost o dešavanjima u okolini;
 - (g) upravljanje radnim opterećenjem;
 - (h) koordinacija ili primopredaja, po potrebi.
3. Piloti bespilotnih vazduhoplova, koji izvode operacije u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja, moraju poštovati minimalne zahtjeve u pogledu kompetencija definisane u odobrenju izdatom u skladu sa članom 16.

Član 9

Minimalna starost pilota bespilotnih vazduhoplova

1. UAS u „otvorenoj“ i „posebnoj“ kategoriji ne smiju upravljati piloti bespilotnih vazduhoplova mlađi od 16 godina.
2. Minimalna starost pilota bespilotnih vazduhoplova ne propisuje se:
 - (a) za operacije iz potkategorije A1 iz Dijela A Priloga ove regulative, koje se obavljaju UAS klase C0 kako je definisano u Dijelu 1 Priloga Delegirane regulative (EU) 2019/945 koji su igračke u smislu Direktive 2009/48/EZ;
 - (b) za privatno izrađene UAS za koje je najveća dozvoljena masa na polijetanju manja od 250g;
 - (c) ako operacije izvode pod neposrednim nadzorom pilota bespilotnog vazduhoplova koji ispunjava uslove iz stava 1 ovog člana i člana 8.
3. Države članice mogu, na osnovu pristupa zasnovanog na riziku, smanjiti minimalnu starost uzimajući u obzir posebne rizike povezane sa operacijama na njihovoj teritoriji:
 - (a) kada je riječ o pilotima bespilotnih vazduhoplova koji izvode operacije u „otvorenoj“ kategoriji mogu je smanjiti za četiri godine;
 - (b) kada je riječ o pilotima bespilotnih vazduhoplova koji izvode operacije u „posebnoj“ kategoriji mogu je smanjiti za dvije godine.

4. Ako država članica smanji minimalnu starost pilota bespilotnih vazduhoplova, ti piloti predmetnim UAS mogu upravljati samo na teritoriji te države članice.
5. Države članice mogu propisati da se u odobrenjima izdatim u skladu sa članom 16 može utvrditi neka druga minimalna starost za pilote bespilotnih vazduhoplova koji operacije izvode u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja.

Član 10

Pravila i procedure za plovidbenost UAS

Ako nije privatno izrađen, ne koristi se za operacije iz člana 16, niti ispunjava uslove iz člana 20, UAS koji se koristi u operacijama utvrđenim u ovoj regulativi mora biti u skladu sa tehničkim zahtjevima i pravilima i procedurama za plovidbenost definisanim u delegiranim aktima donesenim u skladu sa članom 58 Regulative (EU) 2018/1139.

Član 11

Pravila za vršenje procjene operativnog rizika

1. Prilikom vršenja procjene operativnog rizika:
 - (a) opisuju se karakteristike operacije UAS;
 - (b) predlažu se odgovarajući operativni sigurnosni ciljevi;
 - (c) identifikuju se rizici operacije na zemlji i u vazduhu uzimajući u obzir sve od dolje navedenog:
 - i. u kojoj mjeri bi aktivnost mogla ugroziti treća lica ili imovinu na zemlji;
 - ii. složenost, performanse i operativne karakteristike predmetnog bespilotnog vazduhoplova;
 - iii. svrhu leta, tip UAS, vjerovatnoću sudara sa drugim vazduhoplovima i klasu korišćenog vazdušnog prostora;
 - iv. vrstu, opseg i složenost operacije ili aktivnosti UAS, uključujući, po potrebi, intenzitet i vrstu saobraćaja kojim upravlja odgovorna organizacija ili lice;
 - v. mjeru u kojoj lica za koja UAS operacija predstavlja rizik mogu procijeniti i kontrolisati te rizike;
 - (d) utvrđuje se niz mogućih mjera za ublažavanje rizika;
 - (e) utvrđuje se potreban nivo robusnosti odabranih mjera za ublažavanje rizika tako da se operacija može izvršiti na siguran način.
2. Opis operacija UAS uključuje najmanje sljedeće:
 - (a) prirodu aktivnosti koje se izvode;
 - (b) operativno okruženje i geografsko područje namjeravane operacije, naročito uključujući prekomjerno naseljene krajeve, orografiju, vrste vazdušnog prostora, područje vazdušnog prostora u kojem će se odvijati operacija, područje vazdušnog prostora koji služi kao ublaživač rizika, kao i operativne zahtjeve za geografske zone;
 - (c) složenost operacije, a naročito planiranje i realizacija, kompetencije, iskustvo i sastav osoblja, i potrebna tehnička sredstva koja su planirana za izvođenje operacije;
 - (d) tehničke karakteristike UAS, uključujući njegove performanse u pogledu uslova planirane operacije i, po potrebi, njegov registarski broj;
 - (e) kompetentnost osoblja za izvođenje operacije, uključujući sastav, ulogu, odgovornosti, obuku i skorašnje iskustvo.
3. S obzirom na posebne karakteristike operacija UAS, ciljani nivo sigurnosti predložen u procjeni treba da bude ekvivalentan nivou sigurnosti u vazduhoplovstvu sa posadom.
4. Identifikacija rizika uključuje utvrđivanje svih od dolje navedenih stavki:
 - (a) neublaženi rizik operacije na zemlji uzimajući u obzir vrstu operacije i uslove pod kojima se obavlja, uključujući pritom minimum sljedeće kriterijume:
 - i. da li se operacija izvodi u VLOS ili BVLOS;
 - ii. koliko je područje preleta gusto naseljeno;
 - iii. da li se preljeće skup ljudi;
 - iv. karakteristike dimenzija bespilotnog vazduhoplova;
 - (b) neublaženi rizik operacije u vazduhu, uzimajući u obzir svaku od dolje navedenih stavki:
 - i. tačno područje vazdušnog prostora u kojem će se operacija odvijati, proširen vazdušnim prostorom potrebnim za postupke u nepredviđenim situacijama;
 - ii. klasu vazdušnog prostora;
 - iii. uticaj na drugi vazdušni saobraćaj i upravljanje vazdušnim saobraćajem (UVS), a naročito:
 - visinu na kojoj se odvija operacija;
 - kontrolisani u odnosu na nekontrolisani vazdušni prostor;
 - da li je riječ o aerodromskom okruženju ili ne;
 - da li je riječ o vazdušnom prostoru iznad urbanog ili ruralnog područja;
 - razdvajanje od ostalog saobraćaja.
5. Prilikom utvrđivanja mogućih mjera za ublažavanje rizika potrebnih za postizanje predloženog ciljanog nivoa sigurnosti uzimaju se u obzir sljedeće mogućnosti:
 - (a) mjere zaštite ljudi na zemlji;
 - (b) strateška operativna ograničenja operacije UAS, a naročito:
 - i. ograničavanje geografskog prostora na kojem se izvodi operacija;
 - ii. ograničavanje trajanja ili rasporeda vremenskog slotu u kojem se odvija operacija;
 - (c) strateško ublažavanje rizika u skladu sa opštim pravilima letenja, ili zajedničkom strukturom vazdušnog prostora i uslugama u vazdušnom prostoru;
 - (d) sposobnost rješavanja mogućih nepovoljnih operativnih uslova;
 - (e) organizacioni faktori kao što su operativne procedure i procedure za održavanje od strane operatora UAS i procedure za održavanje u skladu sa korisničkim priručnikom proizvođača;
 - (f) nivo kompetentnosti i stručnosti osoblja uključenog u sigurnost leta;
 - (g) rizik od ljudske greške u primjeni operativnih procedura;

- (h) projektne karakteristike i performanse UAS, a naročito:
- raspoloživost sredstava za ublažavanje rizika od sudara;
 - raspoloživost sistema koji ograničavaju prenos energije pri udaru ili lomljivost bespilotnog vazduhoplova;
 - da li je UAS projektovan u skladu sa priznatim standardima i da li je projektovan po principu sigurnog otkazivanja.
6. Procjenjuje se koliko su predložene mjere za ublažavanje rizika robusne kako bi se utvrdilo da li su srazmjerne sigurnosnim ciljevima i rizicima namjeravane operacije, a naročito kako bi se osigurala sigurnost u svim fazama operacije.

Član 12

Odobravanje operacija u posebnoj kategoriji

- Nadležni organ ocjenjuje procjenu rizika i robusnost mjera za ublažavanje rizika koje je operator UAS predložio u cilju sigurnog odvijanja operacije u svim fazama leta.
- Nadležni organ izdaje operativnu autorizaciju ako ocijeni da:
 - su ciljevima operativne sigurnosti obuhvaćeni rizici operacije;
 - da su kombinacija mjera za ublažavanje rizika koje se odnose na operativne uslove za izvođenje operacija, kompetentnost uključenog osoblja i tehničke karakteristike bespilotnog vazduhoplova adekvatni i dovoljno robusni da bi operacija bila sigurna u odnosu na utvrđene rizike na zemlji i u vazduhu;
 - da je operator UAS u izjavi potvrdio da je planirana operacija u skladu sa svim primjenljivim pravilima Unije i nacionalnim pravilima koja se na nju odnose, a naročito u pogledu, privatnosti, zaštite podataka, odgovornosti, osiguranja, bezbjednosti i zaštite životne sredine.
- Ako se operacija ne smatra dovoljno sigurnom, nadležni organ o tome obavještava podnosioca zahtjeva i navodi razloge za odbijanje izdavanja operativne autorizacije.
- Nadležni organ u operativnoj autorizaciji navodi sljedeće pojedinosti:
 - obim odobrenja;
 - posebne uslove koji se primjenjuju:
 - na operacije UAS i operativna ograničenja;
 - na zahtijevanu kompetentnost operatora UAS ili, kada je primjenljivo, pilota bespilotnog vazduhoplova;
 - na tehničke karakteristike UAS, uključujući, ako je primjenljivo, njegovu sertifikaciju;
 - sljedeće informacije:
 - registarski broj operatora UAS i tehničke karakteristike UAS;
 - upućivanje na procjenu operativnog rizika koju je izradio operator UAS;
 - operativna ograničenja i uslove operacije;
 - mjere za ublažavanje rizika koje je operator UAS dužan da primijeni;
 - lokacija(e) na kojoj(im) se operacija odobrava i sve druge lokacije u državama članicama u skladu sa članom 13;
 - sva dokumenta i zapisi relevantni za vrstu operacije i vrstu događaja koje je potrebno navesti uz one utvrđene u Regulativi (EU) br. 376/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta ⁽⁸⁾.
- Nakon što primi izjavu iz člana 5 stav 5, nadležni organ:
 - provjerava da li izjava sadrži sve elemente iz tačke 2 odjeljka UAS.SPEC.020 Priloga;
 - ako je to slučaj, operatoru UAS bez neopravdanog odlaganja izdaje potvrdu o prijemu i potpunosti izjave kako bi operator mogao da započne operaciju.

Član 13

Prekogranične operacije ili operacije van države registracije

- Ako operator UAS namjerava da izvede operaciju u „posebnoj“ kategoriji za koju je već dobio operativnu autorizaciju u skladu sa članom 12, a koju namjerava da djelimično ili u cjelini izvede u vazdušnom prostoru države članice koja nije država članica registracije, nadležnom organu države članice u kojoj želi da izvede operaciju dostavlja zahtjev koji uključuje sljedeće informacije:
 - kopiju operativne autorizacije koja je izdata operatoru UAS u skladu sa članom 12; i
 - lokaciju(e) na kojoj(ima) namjerava da izvede operaciju, uključujući, ako je potrebno, ažurirane mjere za ublažavanje rizika utvrđene u skladu sa članom 11 stav 2 tačka (b), koji su specifični za lokalni vazdušni prostor, teren, karakteristike naseljenosti i klimatske uslove.
- Nakon što primi zahtjev iz stava 1 ovog člana, nadležni organ države članice u kojoj se izvodi operacija procjenjuje zahtjev bez neopravdanog odlaganja, a nadležnom organu države članice registracije i operatoru UAS dostavlja potvrdu da su ažurirane mjere za ublažavanje rizika iz stava 1 tačka (b) ovog člana zadovoljavajuće za operaciju na planiranoj lokaciji. Po prijemu te potvrde, operator UAS može da počne s planiranom operacijom, a država članica registracije u operativnu autorizaciju, izdatu u skladu sa članom 12, unosi ažurirane mjere za ublažavanje rizika, koje je operator UAS dužan da primijeni.
- Ako operator UAS namjerava da izvede operaciju u „posebnoj“ kategoriji za koju je dao izjavu u skladu sa članom 5 stav 5, a koju namjerava da djelimično ili u cjelini izvede u vazdušnom prostoru države članice koja nije država članica registracije, nadležnom organu države članice u kojoj želi da izvede operaciju dostavlja kopiju izjave dostavljene državi članici registracije i kopiju potvrde o prijemu i potpunosti izjave.

Član 14

Registracija operatora UAS i sertifikovanih UAS

- Države članice uspostavljaju i održavaju tačne sisteme registracije za UAS za čiji je projekat obavezna sertifikacija i za operatore UAS čije operacije mogu predstavljati rizik za bezbjednost, sigurnost, privatnost i zaštitu ličnih podataka ili životne sredine.
- U sistemima za registraciju operatora UAS mora postojati mogućnost unosa i razmjene sljedećih informacija:
 - puno ime i datum rođenja fizičkih lica, odnosno naziv i identifikacioni broj pravnih lica;
 - adresa operatora UAS;
 - njihova e-mail adresa i broj telefona;

- (d) broj polise osiguranja za UAS ako se to zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom;
 - (e) izjava kojom pravna lica potvrđuju sljedeće: „Osoblje koje je direktno uključeno u operacije kompetentno je da obavlja svoje zadatke, a isključivo piloti bespilotnih vazduhoplova sa odgovarajućim nivoom kompetentnosti će vršiti upravljanje UAS.”;
 - (f) izdate operativne autorizacije i izdati LUC i izjave uz koje se prilaže potvrda u skladu sa članom 12 stav 5 tačka (b).
3. U sistemima za registraciju bespilotnih vazduhoplova čiji je projekat predmet sertifikacije mora postojati mogućnost unosa i razmjene sljedećih informacija:
- (a) naziv proizvođača;
 - (b) oznaka proizvođača bespilotnog vazduhoplova;
 - (c) serijski broj bespilotnog vazduhoplova;
 - (d) puno ime, adresa, e-mail adresa i telefonski broj fizičkog ili pravnog lica pod čijim je imenom registrovan bespilotni vazduhoplov.
4. Države članice obezbjeđuju da sistemi za registraciju budu digitalni i interoperabilni i da putem repozitorijuma podataka iz člana 74 Regulative (EU) 2018/1139 omogućavaju uzajaman pristup informacijama i razmjenu istih.
5. Operatori UAS dužni su da se registruju:
- (a) kada unutar „otvorene” kategorije izvode operacije:
 - i. bespilotnim vazduhoplovima MTOM od najmanje 250 g ili veća ili bespilotnim vazduhoplovima koji u slučaju udara na čovjeka mogu prenijeti kinetičku energiju veću od 80 džula; ili;
 - ii. bespilotnim vazduhoplovima opremljenim senzorima za prikupljanje ličnih podataka, osim ako je to u skladu sa Direktivom 2009/48/EZ.
 - (b) kada bespilotnim vazduhoplovima, nezavisno od njihove mase, izvode operacije unutar „posebne” kategorije.
6. Ako je operator UAS fizičko lice, registruje se sam u državi članici u kojoj ima prebivalište, a ako je pravno lice, to čini u državi članici u kojoj ima glavno mjesto poslovanja, pri čemu obezbjeđuje da su informacije za registraciju tačne. Operator UAS ne može u isto vrijeme biti registrovan u više država članica.

Da bi se mogli identifikovati, države članice operatorima UAS, i za UAS za koje je registracija obavezna, dodjeljuju jedinstveni digitalni registracioni broj.

Registarski broj operatora UAS se utvrđuje na osnovu standarda koji podržavaju interoperabilnost sistema registracije.

7. Vlasnik je dužan da registruje bespilotne vazduhoplove čiji projekat podliježe sertifikaciji.

Državna pripadnost i registarska oznaka bespilotnog vazduhoplova utvrđuju se u skladu sa Aneksom 7 Čikaške konvencije. Bespilotni vazduhoplov ne može u isto vrijeme biti registrovan u više država članica.

8. Operatori UAS navode svoj registarski broj na svakom bespilotnom vazduhoplovu koji ispunjava uslove iz stava 5 ovog člana.

Član 15

Operativni uslovi za geografske zone za UAS

- 1. Pri utvrđivanju geografskih zona za UAS, države članice iz razloga sigurnosti, bezbjednosti, privatnosti ili ekoloških razloga, mogu:
 - (a) zabraniti određene ili sve operacije UAS, zahtijevati posebne uslove za određene ili sve operacije UAS ili zahtijevati prethodno operativnu autorizaciju za određene ili sve operacije UAS;
 - (b) za operacije UAS propisati posebne ekološke standarde;
 - (c) dozvoliti pristup samo određenim klasama UAS;
 - (d) dozvoliti pristup samo UAS s određenim tehničkim karakteristikama, naročito sistemima za identifikaciju na daljinu ili sistemima za geosvjesnost.
- 2. Države članice, na osnovu procjene rizika koju je sproveo nadležni organ, mogu izuzeti određene geografske zone od jednog ili više zahtjeva koji se primjenjuju na „otvorenu” kategoriju operacija UAS.
- 3. Kada države članice u skladu sa st. 1 ili 2 ovog člana, a u svrhu geosvjesnosti, utvrđuju geografske zone za UAS, dužne su da obezbijede da informacije o tim područjima, uključujući njihov period važenja, budu javno dostupne u jedinstvenom digitalnom formatu.

Član 16

Operacije UAS koje se sprovode u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova i udruženja

- 1. Na zahtjev vazduhoplovno-modelarskog kluba ili udruženja, nadležni organ može izdati odobrenje za operacije UAS u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova i udruženja.
- 2. Odobrenje iz stava 1 ovog člana izdaje se u skladu sa bilo kojom od dolje navedenih stavki:
 - (a) relevantnim nacionalnim propisima;
 - (b) uspostavljenim procedurama, organizacionom strukturom i sistemom upravljanja vazduhoplovno-modelarskog kluba ili udruženja, kojima se obezbjeđuje:
 - i. da piloti bespilotnih vazduhoplova, koji izvode operacije u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja, budu upoznati sa uslovima i ograničenjima utvrđenim u odobrenju koje izdaje nadležni organ;
 - ii. da se pilotima bespilotnih vazduhoplova, koji izvode operacije u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja, pomaže u sticanju minimalnih kompetencija potrebnih kako bi UAS mogli upravljati sigurno i u skladu sa uslovima i ograničenjima utvrđenim u odobrenju;
 - iii. da vazduhoplovno-modelarski klubovi ili udruženja preduzimaju odgovarajuće radnje ako dođu do saznanja da pilot bespilotnog vazduhoplova, koji izvodi operacije u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja, ne poštuje uslove i ograničenja utvrđena u odobrenju i da o tome obavijeste nadležni organ;
 - iv. da vazduhoplovno-modelarski klub ili udruženja, na zahtjev nadležnog organa, dostave dokumentaciju potrebnu za nadzor i praćenje.
- 3. Odobrenje iz stava 1 ovog člana ograničeno je na teritoriju države članice u kojoj je izdato i u njemu se navodi pod kojim uslovima se mogu izvoditi operacije u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova ili udruženja.
- 4. Države članice mogu vazduhoplovno-modelarskim klubovima i udruženjima omogućiti da svoje članove u njihovo ime registruju u sistemima registracije uspostavljenim u skladu sa članom 14. U suprotnom, članovi vazduhoplovno-modelarskih klubova i udruženja registruju se sami u skladu sa članom 14.

Član 17

Imenovanje nadležnog organa

1. Svaka država članica imenuje jednog ili više nadležnih organa zaduženih za zadatke iz člana 18.
2. Ako država članica imenuje više nadležnih organa:
 - (a) jasno definiše oblasti nadležnosti za svaki nadležni organ u smislu odgovornosti;
 - (b) uspostavlja odgovarajući mehanizam koordinacije između tih subjekata da bi obezbijedio djelotvorni nadzor svih organizacija i lica koja podliježu ovoj regulativi.

Član 18

Zadaci nadležnog organa

Nadležni organ je odgovoran za sljedeće:

- (a) sprovođenje ove regulative;
- (b) izdavanje, suspenziju ili ukidanje sertifikata operatora UAS i dozvola pilota bespilotnih vazduhoplova, koji izvode operacije UAS u „sertifikovanoj” kategoriji;
- (c) pilotima bespilotnih vazduhoplova izdaje potvrdu o položenom *online* teorijskom ispitu u skladu sa odjeljcima UAS.OPEN.020 i UAS.OPEN.040 Priloga i izdaje, mijenja, suspenduje, ograničava ili ukida potvrde o kompetencijama pilota bespilotnih vazduhoplova u skladu sa odjeljkom UAS.OPEN.030 Priloga;
- (d) izdaje, mijenja, suspenduje, ograničava ili ukida operativne autorizacije i LUC-a i provjerava kompletnost izjava, potrebnih za izvođenje operacija UAS u „posebnoj” kategoriji UAS operacija;
- (e) čuva dokumentaciju, zapise i izvještaje o operativnim autorizacijama, izjavama, potvrđama o kompetencijama pilota bespilotnih vazduhoplova i LUC;
- (f) stavlja na raspolaganje, u jedinstvenom digitalnom formatu, informacije o geografskim zonama za UAS koje su utvrdile države članice i koje su uspostavljene u nacionalnom vazdušnom prostoru njegove države;
- (g) izdaje potvrde o prijemu i potpunosti izjave u skladu sa članom 12 stav 5 tačka (b) ili potvrde u skladu sa članom 13 stav 2;
- (h) razvija sistem nadzora zasnovan na riziku za:
 - i. operatore UAS koji su podnijeli izjavu, ili imaju operativnu autorizaciju ili LUC;
 - ii. vazduhoplovno-modelarske klubove i udruženja koji imaju odobrenje iz člana 16;
- (i) za operacije koje nisu operacije u „otvorenoj” kategoriji uspostavlja planiranje nadzora na osnovu profila rizika, nivoa usklađenosti sa propisima i sigurnosnim performansama operatora UAS koji su podnijeli izjavu ili posjeduju sertifikat koje im je izdao nadležni organ;
- (j) za operacije koje nisu operacije u „otvorenoj” kategoriji sprovodi inspekcijski nadzor nad operatorima UAS koji su podnijeli izjavu ili posjeduju sertifikat koji im je izdao nadležni organ koji sprovodi inspekcijski nadzor nad UAS i obezbjeđuje da operatori UAS i piloti bespilotnih vazduhoplova poštuju ovu regulativu;
- (k) uspostavlja sistem kojim se otkrivaju i istražuju slučajevi neusklađenosti operatora UAS koji izvode operacije u „otvorenoj” ili „posebnoj” kategoriji i o tome izvještava u skladu sa članom 19 stav 2;
- (l) operatorima UAS pruža informacije i smjernice za promociju sigurnosti operacija UAS;
- (m) uspostavlja i održava sisteme registracije za UAS za čiji je projekat obavezna sertifikacija i za operatore UAS čije operacije mogu predstavljati rizik za sigurnost, bezbjednost, privatnost i zaštitu ličnih podataka ili životne sredine.

Član 19

Sigurnosne informacije

1. Nadležni organi država članica i organi za nadzor i kontrolu tržišta iz člana 36 Delegirane regulative (EU) 2019/945 sarađuju na pitanjima sigurnosti i uspostavljaju procedure za efikasnu razmjenu sigurnosnih informacija.
2. Svaki operator UAS nadležnom organu prijavljuje sve događaje koji imaju uticaj na sigurnost i razmjenjuje informacije o svojim UAS u skladu sa Regulativom (EU) br. 376/2014.
3. Agencija Evropske unije za sigurnost vazduhoplovstva (u daljem tekstu: Agencija) i nadležni organi prikupljaju, analiziraju i objavljuju sigurnosne informacije u vezi sa operacijama UAS na njihovoj teritoriji u skladu sa članom 119 Regulative (EU) 2018/1139 i njenim sprovedbenim aktima.
4. Nakon prijema bilo koje od informacija iz st. 1, 2 ili 3, Agencija i nadležni organ preduzimaju potrebne mjere kako bi na osnovu najboljih dostupnih dokaza i analiza riješili sva sigurnosna pitanja, uzimajući u obzir zavisnost između različitih domena vazduhoplovne sigurnosti, kao i između vazduhoplovne sigurnosti, sajber bezbjednosti i ostalih tehničkih domena regulisanja vazduhoplovstva.
5. Ako nadležni organ ili Agencija preduzmu mjere u skladu sa stavom 4 ovog člana, odmah o tome obavještava sve relevantne zainteresovane strane i organizacije koje su dužne da se usklade sa tim mjerama u skladu sa Regulativom (EU) 2018/1139 i njenim sprovedbenim aktima.

Član 20

Posebne odredbe o korišćenju određenih UAS u otvorenoj kategoriji

Operacije sa tipovima UAS u smislu Odluke br. 768/2008/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta ⁽⁹⁾ koji nisu u skladu sa Delegiranom regulativom (EU) 2019/945, niti su privatno izrađeni, ali su na tržište stavljeni prije 1. januara 2024. godine, dozvoljene su pod sljedećim uslovima:

- (a) kad je riječ o potkategoriji A1 iz Dijela A Priloga, ako je najveća dozvoljena masa bespilotnog vazduhoplova na polijetanju manja od 250g, uključujući korisni teret;
- (b) kad je riječ o potkategoriji A3 iz Dijela A Priloga, ako je najveća dozvoljena masa bespilotnog vazduhoplova na polijetanju manja od 25 kg, uključujući njegovo gorivo i korisni teret.

Član 21

Prilagođavanje odobrenja, izjava i sertifikata

1. Odobrenja izdata operatorima UAS, potvrde o kompetencijama pilota bespilotnih vazduhoplova i izjave operatora UAS ili ekvivalentna dokumenta, izdata na osnovu nacionalnog prava, ostaju na snazi do 1. januar 2022. godine.
2. Države članice su dužne da do 1. januar 2022. godine konvertuju svoje postojeće potvrde o kompetencijama pilota bespilotnih vazduhoplova i operativne autorizacije ili izjave za operatore UAS, ili ekvivalentna dokumenta, uključujući ona izdata do tog datuma, u skladu sa ovom regulativom.
3. Ne dovodeći u pitanje član 14, za operacije UAS koje se izvode u okviru vazduhoplovno-modelarskih klubova i udruženja, do 1. januara 2023. godine nije potrebno odobrenje u skladu sa članom 16, već se sa njima i dalje mogu izvoditi operacije prema nacionalnim pravilima.

Član 22

Prelazne odredbe

Ne dovodeći u pitanje član 20, tokom prelaznog perioda koji se završava 31. decembra 2023. godine, u „otvorenoj“ kategoriji mogu da se koriste UAS koji ne ispunjavaju zahtjeve iz djelova 1 do 5 Priloga Delegirane regulative (EU) 2019/945 pod sljedećim uslovima:

- (a) bespilotnim vazduhoplovima sa masom na polijetanju manjom od 500 g operacije u okviru operativnih zahtjeva iz tačke 1 odjeljka UAS.OPEN.020 Dijela A Priloga izvođe piloti bespilotnih vazduhoplova sa nivoom kompetencija koje je propisala relevantna država članica;
- (b) bespilotnim vazduhoplovima sa masom na polijetanju manjom od 2 kg izvode se operacije uz održavanje minimalne horizontalne udaljenosti od 50 m od ljudi, a piloti bespilotnih vazduhoplova imaju nivo kompetencija koji je najmanje ekvivalentan nivou propisanom tačkom 2 odjeljka UAS.OPEN.030 Dijela A Priloga;
- (c) bespilotnim vazduhoplovima sa masom na polijetanju manjom od 25 kg, izvode se operacije u okviru operativnih zahtjeva iz tač. 1 i 2 odjeljka UAS.OPEN.040, a piloti bespilotnih vazduhoplova imaju nivo kompetencija koji je najmanje ekvivalentan nivou propisanom tačkom 4 podtačka (b) odjeljka UAS.OPEN.020 Dijela A Priloga.

Član 23

Stupanje na snagu i primjena

1. Ova regulativa stupa na snagu dvadesetog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Evropske unije“.
 - Primjenjuje se od 31. decembra 2020. godine.
 2. Član 5 stav 5 primjenjuje se od 1. januara 2024. godine;
 3. Tačka (2) podtačka (g) odjeljka UAS.OPEN.060 i tačka (1) podtačka (i) podpodtačka (i) odjeljka UAS.SPEC.050 Priloga primjenjuje se od 1. jula 2022. godine i tačka (1) podtačka (i) podpodtačka (ii) odjeljka UAS.SPEC.050 priloga primjenjuje se od 1. januara 2024. godine.
 4. Ne dovodeći u pitanje član 21 stav 1, države članice mogu do 31. decembra 2023. godine da prihvataju izjave UAS operatora date u skladu sa članom 5 stav 5, na osnovu nacionalnih standardnih scenarija ili ekvivalentnih scenarija, ako ti nacionalni scenariji ispunjavaju uslove iz odjeljka UAS.SPEC.020 Priloga.
 - Te izjave prestaju da važe od 1. januara 2026. godine.
 5. Član 15 stav 3 primjenjuje se od 1. januara 2022. godine.
 - (8) Ova regulativa obavezujuća je u cjelini i neposredno se primjenjuje u svim državama članicama.
- Sačinjeno u Briselu, 14. marta 2022. godine.

Za Komisiju

Predsjednik

Žan-Klod JUNKER [Jean-Claude JUNKER]

⁽¹⁾ SL L 212, 22.8.2018, str. 1.

⁽²⁾ Delegirana regulativa Komisije (EU) 2019/945 od 12. marta 2019. godine o sistemima bespilotnih vazduhoplova i operatorima sistema bespilotnih vazduhoplova iz trećih zemalja (v. stranicu 1 ovog Službenog lista).

⁽³⁾ Direktiva 2009/48/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. juna 2009. godine o bezbjednosti igračaka (SL L 170, 30.6.2009, str. 1).

⁽⁴⁾ Regulativa (EU) 2016/679 Evropskog parlamenta i Savjeta od 27. aprila 2016. godine o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom ličnih podataka i slobodnom kretanju takvih podataka i stavljanju van snage Direktive 95/46/EZ (Opšta regulativa o zaštiti podataka) (SL L 119, 4.5.2016, str. 1).

⁽⁵⁾ Sprovedbena regulativa Komisije (EU) br. 923/2012 od 26. septembra 2012. godine o utvrđivanju zajedničkih pravila vazdušnog saobraćaja i operativnih odredaba u vezi s uslugama i postupcima u vazdušnoj plovitbi i izmjeni Sprovedbene regulative (EU) br. 1035/2011 i regulativa (EZ) br. 1265/2007, (EZ) br. 1794/2006, (EZ) br. 730/2006, (EZ) br. 1033/2006 i (EU) br. 255/2010 (SL L 281, 13.10.2012, str. 1).

⁽⁶⁾ Regulativa Komisije (EU) br. 965/2012 od 5. oktobra 2012. godine o utvrđivanju tehničkih zahtjeva i administrativnih procedura u vezi s letačkim operacijama u skladu s Regulativom (EZ) br. 216/2008 Evropskog parlamenta i Savjeta (SL L 296, 25.10.2012, str. 1).

⁽⁷⁾ Regulativa Komisije (EU) br. 1332/2011 od 16. decembra 2011. godine o zahtjevima za upotrebu zajedničkog vazdušnog prostora i operativnim procedurama za izbjegavanje sudara u vazduhu (SL L 336, 20.12.2011, str. 20).

⁽⁸⁾ Regulativa (EU) br. 376/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 3. aprila 2014. godine o izvještavanju, analizi i naknadnom postupanju u vezi s događajima u civilnom vazduhoplovstvu, izmjeni Regulative (EU) br. 996/2010 Evropskog parlamenta i Savjeta i stavljanju van snage Direktive 2003/42/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i regulativa Komisije (EZ) br. 1321/2007 i (EZ) br. 1330/2007 (SL L 122, 24.4.2014, str. 18).

⁽⁹⁾ Odluka br. 768/2008/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 9. jula 2008. godine o zajedničkom okviru za plasiranje proizvoda na tržište i stavljanju van snage Odluke Savjeta 93/465/EEZ (SL L 218, 13.8.2008, str. 82).

OPERACIJE UAS U OTVORENOJ I POSEBNOJ KATEGORIJI

DIO A

OPERACIJE UAS U OTVORENOJ KATEGORIJI

UAS.OPEN.010 Opšte odredbe

- (1) **Otvorena** kategorija operacija UAS dijeli se na tri potkategorije: A1, A2 i A3, na osnovu operativnih ograničenja, zahtjeva koji se odnose na pilote bespilotnih vazduhoplova i tehničkih zahtjeva za UAS.
- (2) Ako u operaciji UAS bespilotni vazduhoplov polijeće sa prirodno uzvišenog terena ili prelijeće teren sa prirodnim uzvišenjima, bespilotni vazduhoplov ne smije biti na udaljenosti većoj od 120 m od najbliže tačke na površini zemlje. Mjerenje udaljenosti se prilagođava geografskim karakteristikama terena, npr. ravnici, brdu ili planini.
- (3) Ako bespilotni vazduhoplov leti na horizontalnoj udaljenosti od najviše 50 m od vještačke prepreke čija visina prelazi 105m, maksimalna visina operacije UAS se može povećati do 15 m iznad visine te prepreke po zahtjevu subjekta nadležnog za tu prepreku.
- (4) Odstupajući od tačke 2, bespilotnim jedrilicama sa MTOM i masom korisnog tereta manjom od 10 kg mogu letjeti i na udaljenosti većoj od 120 m od najbliže tačke na površini zemlje, pod uslovom da se bespilotnom jedrilicom ni u jednom trenutku ne leti na visini većoj od 120 m iznad pilota bespilotnog vazduhoplova.

UAS.OPEN.020 Operacije UAS u potkategoriji A1

Operacije UAS u potkategoriji A1 moraju da budu u skladu sa svim sljedećim uslovima:

- (1) kada je riječ o bespilotnim vazduhoplovima iz tačke 5 podtačka (d), pilot bespilotnog vazduhoplova njima ne prelijeće skupove ljudi i, u razumnoj mjeri očekuje da neće biti prelijetanja neuključenih lica. U slučaju neočekivanog prelijetanja neuključenih lica, pilot bespilotnog vazduhoplova je dužan da što je više moguće smanji vrijeme preleta iznad tih lica;
- (2) kada je riječ o bespilotnim vazduhoplovima iz tačke 5 podtač. (a), (b) i (c), pilot bespilotnog vazduhoplova njima smije prelijetati neuključena lica, ali ne i skupove ljudi;
- (3) odstupajući od člana 4 stav 1 tačka (d), bespilotni vazduhoplovi u režimu „prati me” ne smiju se udaljavati više od 50 m od pilota bespilotnog vazduhoplova;
- (4) izvodi ih pilot bespilotnog vazduhoplova:
 - (a) upoznat sa uputstvom proizvođača koje je dao proizvođač UAS;
 - (b) ako je riječ o bespilotnom vazduhoplovu klase C1 definisanom u Dijelu 2 Priloga Delegirane regulative (EU) 2019/945, pilot bespilotnog vazduhoplova koji je završio *online* obuku, nakon čega je uspješno položio *online* teorijski ispit znanja koji je pripremio nadležni organ ili subjekat priznat od strane nadležnog organa države članice sa uspjehom od najmanje 75% ukupne ocjene. Ispit se sastoji od 40 pitanja sa više ponuđenih odgovora raspoređenih na sljedeće oblasti:
 - i. sigurnost vazdušnog saobraćaja;
 - ii. ograničenja u vezi sa vazdušnim prostorom;
 - iii. vazduhoplovni propisi;
 - iv. ograničenja ljudskih performansi;
 - v. operativne procedure;
 - vi. opšte znanje o UAS;
 - vii. privatnost i zaštita podataka;
 - viii. osiguranje;
 - ix. bezbjednost.
- (5) izvode se bespilotnim vazduhoplovima:
 - (a) MTOM, uključujući korisni teret, manje od 250 g i maksimalne operativne brzine manje od 19m/s, ako je riječ o privatno izrađenim UAS; ili
 - (b) koji ispunjavaju zahtjeve iz člana 20 tačka (a);
 - (c) označenim kao klasa C0 koji ispunjavaju zahtjeve te klase kako je definisano u Dijelu 1 Priloga Delegirane regulative (EU) 2019/945; ili
 - (d) označenim kao klasa C1 koji ispunjavaju zahtjeve te klase kako je definisano u Dijelu 2 Priloga Delegirane regulative (EU) 2019/945, čiji su sistem direktne identifikacije na daljinu i funkcija geosvjesnosti tokom izvođenja operacije ažurirani i aktivni.

UAS.OPEN.030 Operacije UAS u potkategoriji A2

Operacije UAS u potkategoriji A2 moraju biti u skladu sa svim sljedećim uslovima:

- (1) bespilotnim vazduhoplovom ne prelijeću se neuključena lica i operacije UAS se realizuju na sigurnoj horizontalnoj udaljenosti od najmanje 30 m od njih; pilot bespilotnog vazduhoplova može sigurnu horizontalnu udaljenost smanjiti na minimalnih 5 m od neuključenih lica ako upravlja bespilotnim vazduhoplovom s uključenom funkcijom režima male brzine, a nakon što izvrši procjenu stanja vezanog za sljedeće:
 - (a) vremenske uslove;
 - (b) performanse bespilotnog vazduhoplova;
 - (c) izdvojenost područja preleta;
- (2) izvodi ih pilot bespilotnog vazduhoplova upoznat sa uputstvom proizvođača koje je dao proizvođač UAS i koji ima potvrdu o kompetencijama izdatu od strane nadležnog organa ili subjekta određenog od strane nadležnog organa države članice. Potvrda se izdaje nakon ispunjavanja svih dolje navedenih uslova po naznačenom redoslijedu:

- (a) završi *online* obuku i položi *online* teorijski ispit kako je navedeno u tački 4 podtačka (b) odjeljka UAS.OPEN.020;
 - (b) završi samostalnu praktičnu obuku u operativnim uslovima potkategorije A3 kako je utvrđeno u tač. 1 i 2 odjeljka UAS.OPEN.040;
 - (c) izjavi da je samostalna praktična obuka iz tačke (b) završena i položi dodatni ispit iz teorijskog znanja koji je pripremio nadležni organ ili subjekat priznat od strane nadležnog organa države članice sa uspjehom od najmanje 75% ukupne ocjene. Ispitom se ocjenjuje znanje pilota bespilotnog vazduhoplova o tehničkim i operativnim ublažavanjima rizika na zemlji, a sastoji se od najmanje 30 pitanja sa više ponuđenih odgovora raspoređenih na sljedeće oblasti na odgovarajući način:
 - i. meteorologiju;
 - ii. letne performanse bespilotnog vazduhoplova;
 - iii. tehnička i operativna ublažavanja rizika na zemlji;
- (3) izvode se bespilotnim vazduhoplovom označenim kao klasa C2 koji ispunjava zahtjeve te klase kako je definisano u Dijelu 3 Priloga Delegirane regulative (EU) 2019/945, čiji je sistem direktne identifikacije na daljinu i funkcija geosvjesnosti tokom izvođenja operacije ažuriran i aktivan.

UAS.OPEN.040 Operacije UAS u potkategoriji A3

Operacije UAS u potkategoriji A3 moraju biti u skladu sa svim sljedećim uslovima:

- (1) izvode se na području gdje pilot bespilotnog vazduhoplova razumno može očekivati da se ni u jednom trenutku neće ugroziti neuključena lica u dometu leta bespilotnog vazduhoplova;
- (2) izvode se na sigurnoj horizontalnoj udaljenosti od najmanje 150 m od stambenih, poslovnih, industrijskih ili rekreativnih područja;
- (3) izvodi ih pilot bespilotnog vazduhoplova koji je upoznat sa uputstvom proizvođača koje je dao proizvođač UAS i koji je završio *online* obuku i položio *online* teorijski ispit kako je navedeno u tački 4 podtačka (b) odjeljka UAS.OPEN.020;
- (4) izvode se bespilotnim vazduhoplovima:
 - (a) MTOM, uključujući korisni teret, manja od 25 kg ako je riječ o privatno izrađenim UAS; ili
 - (b) koji ispunjavaju zahtjeve iz člana 20 tačka (b);
 - (c) označenim kao klasa C2 koji ispunjavaju zahtjeve te klase kako je definisano u Dijelu 3 Priloga Delegirane regulative (EU) 2019/945, a čiji su sistemi direktne identifikacije na daljinu i funkcija geosvjesnosti tokom izvođenja operacije ažurirani i aktivni; ili
 - (d) označenim kao klasa C3 koji ispunjavaju zahtjeve te klase kako je definisano u Dijelu 4 Priloga Delegirane regulative (EU) 2019/945, a čiji su sistemi direktne identifikacije na daljinu i funkcija geosvjesnosti tokom izvođenja operacije ažurirani i aktivni; ili
 - (e) označenim kao klasa C4 koji ispunjavaju zahtjeve te klase kako je definisano u Dijelu 5 Priloga Delegirane regulative (EU) 2019/945.

UAS.OPEN.050 Odgovornosti operatora UAS

Operator UAS dužan je da se uskladi sa svim sljedećim uslovima:

- (1) da izradi operativne procedure prilagođene vrsti operacije i pripadajućem riziku;
- (2) da obezbijedi da se u svim operacijama djelotvorno koristi i podržava efikasna upotreba radiofrekventijskog spektra kako bi se izbjegle štetne smetnje;
- (3) da odredi pilota bespilotnog vazduhoplova za svaku operaciju UAS;
- (4) da obezbijedi da piloti bespilotnih vazduhoplova i svo drugo osoblje zaduženo za zadatke povezane sa operacijama budu upoznati sa uputstvom proizvođača koje je dao proizvođač UAS; i
 - (a) imaju odgovarajuće kompetencije za svoje zadatke u potkategoriji planiranih operacija UAS u skladu sa odjeljkom UAS.OPEN.020, UAS.OPEN.030 ili UAS.OPEN.040, odnosno, da je drugo osoblje završilo obuku na radnom mjestu, koju je razvio operator;
 - (b) da budu u potpunosti upoznati sa procedurama operatora UAS;
 - (c) da im za planiranu operaciju UAS budu pružene relevantne informacije o eventualnim geografskim zonama koje je objavila država članica operacije u skladu sa članom 15;
- (5) da ažurira informacije u sistemu geosvjesnosti, kada je primjenljivo, u skladu sa planiranom lokacijom izvođenja operacije;
- (6) ako se operacija izvodi bespilotnim vazduhoplovom neke od klasa iz djelova 1 do 5 Priloga Delegirane regulative (EU) 2019/945, da obezbijedi:
 - (a) da za UAS postoji odgovarajuća EU izjava o usaglašenosti, uključujući upućivanje na odgovarajuću klasu; i
 - (b) da na bespilotnom vazduhoplovu bude pričvršćena identifikaciona oznaka klase;
- (7) ako je riječ o operaciji UAS u potkategoriji A2 ili A3, da obezbijedi da sva uključena lica koja su prisutna na području operacije budu obaviještena o rizicima i da se izričito saglase da učestvuju.

UAS.OPEN.060 Odgovornosti pilota bespilotnog vazduhoplova

- (1) Prije početka operacije UAS, pilot bespilotnog vazduhoplova mora:
 - (a) biti odgovarajuće osposobljen za svoje zadatke u potkategoriji planiranih operacija UAS u skladu sa odjeljkom UAS.OPEN.020, UAS.OPEN.030 ili UAS.OPEN.040 i, dok upravlja UAS, kod sebe imati dokaz o osposobljenosti, osim ako upravlja bespilotnim vazduhoplovom iz tačke 5 podtač. (a), (b) ili (c) odjeljka UAS.OPEN.020;
 - (b) za planiranu operaciju UAS, pribaviti ažurirane relevantne informacije o eventualnim geografskim zonama koje je objavila država članica operacije u skladu sa članom 15;
 - (c) posmatrati operativno okruženje, provjeravati da li postoje prepreke i, ako ne vrši operacije u potkategoriji A1 bespilotnim vazduhoplovom iz tačke 5 podtač. (a), (b) ili (c) odjeljka UAS.OPEN.020, provjeravati da li su prisutna neuključena lica;

- (d) obezbijediti da stanje UAS bude takvo da se let može sigurno izvršiti i, ako je primjenljivo, provjeriti da li je direktna identifikacija na daljinu ažurirana i aktivna;
- (e) ako UAS nosi dodatni korisni teret, potvrditi da njegova masa ne prelazi ni MTOM koju je utvrdio proizvođač, ni ograničenje MTOM za tu klasu.
- (2) U toku leta pilot bespilotnog vazduhoplova:
 - (a) ne smije obavljati dužnosti pod uticajem psihoaktivnih supstanci ili alkohola, ili kada nije u stanju da obavlja svoje zadatke zbog povrede, umora, ljekova, bolesti ili drugih razloga;
 - (b) mora održavati vizuelni kontakt sa bespilotnim vazduhoplovom i detaljno posmatrati vazdušni prostor oko bespilotnog vazduhoplova kako bi se izbjegao rizik od sudara sa vazduhoplovom sa posadom. Pilot bespilotnog vazduhoplova prekida let ako operacija postane rizična za druge vazduhoplove, ljude, životinje, životnu sredinu ili imovinu;
 - (c) mora poštovati operativna ograničenja u geografskim zonama definisanim članom 15;
 - (d) mora biti sposoban da održava kontrolu nad bespilotnim vazduhoplovom, osim ako je izgubio vezu sa istim ili ako je bespilotni vazduhoplov u slobodnom letu;
 - (e) mora upravljati UAS u skladu sa uputstvima proizvođača koja je dao proizvođač UAS, uključujući sva primjenljiva ograničenja;
 - (f) mora poštovati procedure operatora, kada su dostupne;
 - (g) pri noćnom letu, mora da obezbijedi da je na bespilotnom vazduhoplovu aktivirano zeleno bljeskajuće svjetlo.
- (3) Ako za to ne dobiju dozvolu relevantnih službi za intervencije u slučaju nužde, piloti bespilotnih vazduhoplova i operatori UAS ne lete blizu niti unutar područja u kojima je u toku intervencija u slučaju nužde.
- (4) Za potrebe tačke 2 podtačka (b) ovog člana, pilotima bespilotnih vazduhoplova u sigurnom izvođenju leta može da pomaže posmatrač bespilotnog vazduhoplova. U tom slučaju, između pilota bespilotnog vazduhoplova i posmatrača bespilotnog vazduhoplova mora da se uspostavi jasna i djelotvorna komunikacija.

UAS.OPEN.070 Trajanje i važenje teorijskog znanja i potvrde pilota bespilotnih vazduhoplova koje stiču *online* ispitom

- (1) Period važenja *online* stečenog teorijskog znanja pilota bespilotnog vazduhoplova, propisano tačkom 4 podtačka (b) odjeljka UAS.OPEN.020 i tačkom 3 odjeljka UAS.OPEN.040 i potvrda o kompetencijama pilota bespilotnog vazduhoplova, propisane tačkom 2 odjeljka UAS.OPEN.030, je pet godina.
- (2) Produženje roka važenja *online* stečenog teorijskog znanja i potvrde o kompetencijama pilota bespilotnog vazduhoplova, tokom perioda važenja, podliježe (a) demonstraciji kompetencija u skladu sa tačkom (4) podtačka (b) odjeljka UAS.OPEN.020 ili tačkom (2) odjeljka UAS.OPEN.030, ili
 - (b) završi obuku obnove znanja u vezi sa pojedinačnim temama iz teorije utvrđenim u tački 4 podtačka b odjeljka UAS.OPEN.020 odnosno tački 2 odjeljka UAS.OPEN.030 koje je pripremio nadležni organ ili subjekat kojeg je odredio nadležni organ.
- (3) Da bi se produžilo važenje online stečenog teorijskog znanja pilota bespilotnog vazduhoplova ili potvrde o kompetencijama pilota bespilotnog vazduhoplova, pilot bespilotnog vazduhoplova mora da ispuni zahtjeve iz tačke (2) podtačka (a).

DIO B

OPERACIJE UAS U POSEBNOJ KATEGORIJI

UAS.SPEC.010 Opšte odredbe

Ako operator UAS ne posjeduje sertifikat operatora lakog UAS (u daljem tekstu: LUC) s odgovarajućim pravima predviđen Dijelom C ovog Priloga, nadležnom organu dostavlja procjenu operativnog rizika za planiranu operaciju u skladu sa članom 11 ili, ako se primjenjuje odjeljak UAS.SPEC.020, podnosi izjavu. Operator UAS redovno ocjenjuje da li su preduzete mjere za ublažavanje rizika odgovarajuće i po potrebi ih ažurira.

UAS.SPEC.020 Operativna izjava

- (1) U skladu sa članom 5 operator UAS može, kao alternativu odjeljcima UAS.SPEC.30 i UAS.SPEC.40, nadležnom organu države članice operacije podnijeti operativnu izjavu kojom potvrđuje usklađenost sa standardnim scenarijem iz Dodatka 1 ovog priloga ako je riječ o operacijama:
 - (a) bespilotnih vazduhoplova:
 - i. maksimalne karakteristike dimenzije do 3 m sa kojima se održava vizuelni kontakt i leti iznad kontrolisanog područja zemlje, ali ne iznad skupa ljudi;
 - ii. maksimalne karakteristike dimenzije do 1 m sa kojima se održava vizuelni kontakt, ali ne leti iznad skupa ljudi;
 - iii. maksimalne karakteristike dimenzije do 1 m sa kojima se ne održava vizuelni kontakt, a leti iznad slabo naseljenih područja;
 - iv. maksimalne karakteristike dimenzije do 3 m sa kojima se ne održava vizuelni kontakt, a leti iznad kontrolisanog područja na zemlji;
 - (b) koje se izvode na visini manjoj od 120 m od najbliže tačke na površini zemlje, i:
 - i. u nekontrolisanom vazdušnom prostoru (klasa F ili G) osim ako države članice ne utvrde drugačija ograničenja određivanjem UAS geografskih zona u područjima u kojima vjerovatnoća nailaska na vazduhoplov sa posadom nije mala; ili
 - ii. u kontrolisanom vazdušnom prostoru, u skladu sa objavljenim procedurama za područje operacije, da bi se obezbijedila mala vjerovatnoća nailaska na vazduhoplov sa posadom.
- (2) Izjava operatora UAS sadrži:
 - (a) administrativne informacije o operatoru UAS;

- (b) izjavu da operacija ispunjava operativni zahtjev iz tačke 1 i da je u skladu sa standardnim scenarijem iz Dodatka 1 Priloga;
 - (c) obavezu operatora UAS da će primjenjivati relevantne mjere ublažavanja rizika potrebne za sigurnost operacije, uključujući uputstva koja se odnose na izvođenje operacije, na projekat bespilotnog vazduhoplova i na kompetencije uključenog osoblja;
 - (d) potvrdu da će, ako se to zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom, svaki let obuhvaćen izjavom biti pokriven odgovarajućim osiguranjem.
- (3) Nakon što primi izjavu, nadležni organ provjerava da li izjava sadrži sve elemente iz tačke 2, i ako da, bez neopravdanog odlaganja operatoru UAS izdaje potvrdu o prijemu i potpunosti izjave.
- (4) Operator UAS ima pravo da započne operaciju nakon što primi potvrdu o prijemu i potpunosti izjave.
- (5) Operatori UAS bez odlaganja obavještavaju nadležni organ o svakoj promjeni informacija iz operativne izjave koju su podnijeli.
- (6) Operatori UAS koji su nosioci LUC sa odgovarajućim pravima u skladu sa Dijelom C ovog priloga nijesu dužni da podnesu izjavu.

UAS.SPEC.030 Zahtjev za izdavanje operativne autorizacije

- (1) Prije nego što počne sa operacijom UAS u **posebnoj** kategoriji, operator UAS dužan je da od nadležnog organa države članice registracije pribavi operativnu autorizaciju, osim:
- (a) kada se primjenjuje odjeljak UAS.SPEC.020; ili
 - (b) ako je operator UAS nosilac LUC s odgovarajućim pravima predviđen Dijelom C ovog priloga.
- (2) Operator UAS dužan je da podnese zahtjev za izdavanje ažurirane operativne autorizacije ukoliko nastupe značajne izmjene operacija ili mjera za ublažavanje rizika navedenih u operativnoj autorizaciji.
- (3) Zahtjev za izdavanje operativne autorizacije zasniiva se na procjeni rizika iz člana 11 i u njemu se navodi i sljedeće:
- (a) registarski broj operatora UAS;
 - (b) ime odgovornog rukovodioca ili ime operatora UAS ako je riječ o fizičkom licu;
 - (c) procjena operativnog rizika;
 - (d) lista mjera za ublažavanje rizika koje predlaže operator UAS, sa dovoljno informacija kako bi nadležni organ mogao da ocijeni njihovu adekvatnost;
 - (e) operativni priručnik kada se zahtijeva zbog rizika i složenosti operacije;
 - (f) potvrda da će, ako se to zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom, operacije UAS od početka biti pokrivene odgovarajućim osiguranjem.

UAS.SPEC.040 Izdavanje operativne autorizacije

- (1) Nakon što primi zahtjev u skladu sa odjeljkom UAS.SPEC.030, bez neopravdanog odlaganja nadležni organ izdaje operativnu autorizaciju u skladu sa članom 12 ako zaključi da operacija ispunjava sljedeće uslove:
- (a) navedene su sve informacije iz tačke 3 odjeljka UAS.SPEC.030;
 - (b) uspostavljena je procedura za koordinaciju sa odgovarajućim pružaocem usluga u vazdušnom prostoru ako se cjelokupna operacija, ili dio operacije, odvija u kontrolisanom vazdušnom prostoru.
- (2) Nadležni organ, u skladu sa članom 12, u operativnoj autorizaciji navodi tačan obim odobrenja.

UAS.SPEC.050 Odgovornosti operatora UAS

- (1) Operator UAS dužan je da:
- (a) uspostavi procedure i utvrdi ograničenja prilagođena vrsti planirane operacije i datom riziku, uključujući:
 - i. operativne procedure kojima se obezbjeđuje sigurnost operacija;
 - ii. procedure kojima se obezbjeđuje da se u planiranoj operaciji poštuju sigurnosni zahtjevi primjenljivi u području operacije;
 - iii. mjere zaštite od nezakonitog ometanja i neovlašćenog pristupa;
 - iv. procedure kojima se obezbjeđuje usklađenost operacija sa Regulativom (EU) 2016/679 o zaštiti fizičkih lica u vezi sa obradom ličnih podataka i slobodnom kretanju tih podataka. Naročito, ako to primjenom člana 35 te regulative zatraži nacionalni organ nadležan za zaštitu podataka, operator UAS mora sprovesti procjenu uticaja na zaštitu podataka;
 - v. uputstva za svoje pilote bespilotnih vazduhoplova kako bi se operacije UAS planirale na način da na najmanju moguću mjeru svedu ometanja ljudi i životinja, uključujući buku i druge smetnje povezane sa emisijama;
 - (b) odredi pilota bespilotnog vazduhoplova za svaku operaciju ili, u slučaju autonomnih operacija obezbijedi da odgovornosti i zadaci, a naročito oni definisani u tač. 2 i 3 odjeljka UAS.SPEC.060, u svim fazama leta budu adekvatno raspodijeljeni u skladu sa procedurama uspostavljenim u skladu sa navedenom tačkom (a);
 - (c) obezbijedi da se u svim operacijama efikasno koristi i podržava efikasna upotreba radiofrekvencijskog spektra kako bi se izbjegle štetne smetnje;
 - (d) obezbijedi da piloti bespilotnih vazduhoplova prije izvođenja operacije:
 - i. budu kompetentni za obavljanje svojih zadataka u skladu sa primjenljivom obukom utvrđenom u operativnoj autorizaciji ili, ako se primjenjuje odjeljak UAS.SPEC.020, sa uslovima i ograničenjima definisanim u odgovarajućem standardnom scenariju iz Dodatka 1 ili u LUC;
 - ii. odslužaju obuku za pilote bespilotnih vazduhoplova koja će biti zasnovana na kompetencijama i uključivati kompetencije iz člana 8 stav 2;
 - iii. odslužaju obuku za pilote bespilotnih vazduhoplova kako je definisano u operativnoj autorizaciji ako izvode operacije za koje se to odobrenje zahtijeva. Obuka se izvodi u saradnji sa subjektom kojeg nadležni organ odredi;

- iv. odslužaju obuku za pilote bespilotnih vazduhoplova za operacije obuhvaćene izjavom koje se izvode u skladu sa mjerama za ublažavanje rizika utvrđenim u standardnom scenariju;
- v. budu obaviješteni o operativnom priručniku operatora UAS, ako se to zahtijeva na osnovu procjene rizika, kao i o procedurama uspostavljenim u skladu sa tačkom (a);
- vi. budu upoznati sa ažuriranim informacijama od značaja za planiranu operaciju u vezi sa geografskim zonama definisanim u skladu sa članom 15, koje su relevantne za planiranu operaciju;
- (e) obezbijedi da su članovi osoblja sa dužnostima ključnim za operaciju UAS, osim samog pilota bespilotnog vazduhoplova:
 - i. završili obuku na radnom mjestu koju je razvio operator;
 - ii. obaviješteni o operativnom priručniku operatora UAS, ako se to zahtijeva na osnovu procjene rizika i o procedurama uspostavljenim u skladu sa tačkom (a);
 - iii. budu upoznati sa ažuriranim informacijama od značaja za planiranu operaciju u vezi sa geografskim zonama definisanim u skladu sa članom 15;
- (f) sve operacije izvodi u okviru ograničenja, uslova i mjera za ublažavanje rizika definisanih u izjavi ili navedenih u operativnoj autorizaciji;
- (g) vodi i održava ažuriranu evidenciju:
 - (i) svih relevantnih kvalifikacija i kurseva obuke koje su završili piloti bespilotnih vazduhoplova i ostalo osoblje čiji zadaci su ključni za UAS operaciju, kao i osoblje za održavanje, najmanje tri godine nakon prestanka radnog odnosa tih lica u organizaciji ili promjene radnog mjesta unutar organizacije;
 - (ii) aktivnosti održavanja UAS najmanje tri godine;
 - (iii) informacija o UAS operacijama, uključujući sve neuobičajene tehničke ili operativne događaje i druge podatke koji se zahtijevaju u izjavi ili operativnoj autorizaciji, najmanje tri godine;
- (h) upotrebljava UAS koji je projektovan minimum na način da se spriječi da zbog potencijalnog kvara bespilotni vazduhoplov leti izvan područja vazdušnog prostora operacije ili prouzrokuje fatalne posljedice. Pored toga, interfejs čovjeka i mašine mora biti takav da svodi rizik od greške pilota na minimum i ne uzrokuje neopravdan umor;
- (i) održava UAS u odgovarajućem stanju za sigurno odvijanje operacije tako što će:
 - i. kao minimum, propisati uputstva za održavanje i za potrebe održavanja zapošljavati osoblje sa odgovarajućim sposobnostima i kvalifikacijama; i
 - ii. postupati u skladu sa odjeljkom UAS.SPEC.100, ako se tako zahtijeva;
 - iii. upotrebljavati bespilotne vazduhoplove projektovane za smanjenje buke i drugih emisija, uzimajući u obzir vrstu planiranih operacija i geografska područja u kojima buka i druge emisije mogu predstavljati razlog za zabrinutost.
- (j) da uspostavi i ažurira listu pilota bespilotnih vazduhoplova za svaki let;
- (k) da uspostavi i ažurira listu osoblja zaduženog za održavanje koje operator zapošljava za obavljanje poslova održavanja; i
- (l) da obezbijedi da je u svaki pojedinačni bespilotni vazduhoplov ugrađeno sljedeće:
 - (i) najmanje jedno zeleno bljeskajuće svjetlo radi vidljivosti bespilotnog vazduhoplova noću, i
 - (ii) aktivan i ažurirani sistem za daljinsku identifikaciju.

UAS.SPEC.060 Odgovornosti pilota bespilotnih vazduhoplova

- (1) Pilot bespilotnog vazduhoplova:
 - (a) ne smije obavljati dužnosti pod uticajem psihoaktivnih supstanci ili alkohola, ili kada nije u stanju da obavlja svoje zadatke zbog povrede, umora, ljekova, bolesti ili drugih razloga;
 - (b) mora imati odgovarajuće kompetencije u skladu sa operativnom autorizacijom, standardnim scenarijem iz Dodatka 1 ili LUC i, dok upravlja UAS, mora kod sebe da ima dokaz o kompetentnosti.
- (2) Prije nego što počne sa operacijom UAS, pilot bespilotnog vazduhoplova dužan je da:
 - (a) se upozna sa ažuriranim informacijama o bilo kojim geografskim zonama definisanim u skladu sa članom 15, koje su relevantne za planiranu operaciju;
 - (b) obezbijedi da operativno okruženje bude u skladu sa odobrenim ili u izjavi navedenim ograničenjima i uslovima;
 - (c) obezbijedi da stanje UAS bude takvo da se let može sigurno izvršiti i, ako je primjenljivo, provjeri da je direktna daljinska identifikacija aktivna i ažurirana;
 - (d) obezbijedi da informacije o operaciji budu dostupne relevantnoj jedinici za pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju (u daljem tekstu: ATS), drugim korisnicima vazdušnog prostora i relevantnim učesnicima, u skladu sa operativnom autorizacijom ili sa uslovima koje je država članica objavila za geografsku zonu operacije u skladu sa članom 15.
- (3) Pilot bespilotnog vazduhoplova tokom leta:
 - (a) poštuje odobrena ili u izjavi navedena ograničenja i uslove;
 - (b) izbjegava bilo koji rizik od sudara sa vazduhoplovom sa posadom i prekida let ako postane rizičan za druge vazduhoplove, ljude, životinje, životnu sredinu ili imovinu;
 - (c) poštuje operativna ograničenja u geografskim zonama definisanim u skladu sa članom 15;
 - (d) poštuje procedure operatora;
 - (e) ne leti u blizini ili unutar područja u kojima je u toku intervencija u slučaju nužde, ako za to ne dobije dozvolu nadležnih službi za intervencije u slučaju nužde.

UAS.SPEC.070 Prenosivost operativne autorizacije

Operativna autorizacija nije prenosiva.

UAS.SPEC.080 Trajanje i važenje operativne autorizacije

- (1) Nadležni organ u samoj operativnoj autorizaciji navodi do kada ta autorizacija važi.
- (2) Ne dovodeći u pitanje tačku 1, operativna autorizacija važi sve dok je operator UAS u skladu sa relevantnim zahtjevima iz ove regulative i uslovima utvrđenim u samoj operativnoj autorizaciji.
- (3) Ako se operativna autorizacija povuče ili ukine, operator UAS bez odlaganja daje potvrdu istog u digitalnom formatu koja se mora vratiti nadležnom organu bez odlaganja.

UAS.SPEC.085 Trajanje i period važenja operativne izjave o operaciji

Trajanje operativne izjave ograničeno je na dvije godine. Izjava se više ne smatra potpunom u smislu tačke 4 poglavlja UAS.SPEC.020 ako:

- (1) tokom nadzora UAS operatora, nadležni organ ustanovi da UAS operacija nije izvedena u skladu sa operativnom izjavom;
- (2) su se uslovi UAS operacije promijenili u toj mjeri da operativna izjava više ne ispunjava primjenjive zahtjeve ove regulative;
- (3) nadležnom organu nije omogućen pristup u skladu sa poglavljem UAS.SPEC.090.

UAS.SPEC.090 Pristup

Za potrebe dokazivanja usklađenosti sa ovom regulativom, operator UAS svim licima, koje je nadležni organ propisno ovlastio, omogućava pristup svim objektima, UAS, dokumentima, zapisima, podacima, procedurama ili drugim materijalima relevantnim za njegovu aktivnost, koji su predmet operativne autorizacije ili operativne izjave, bez obzira na to da li je njegova aktivnost ugovorena ili podugovorena sa drugom organizacijom.

UAS.SPEC.100 Upotreba sertifikovane opreme i sertifikovanih bespilotnih vazduhoplova

- (1) Ako se operacije UAS izvode bespilotnim vazduhoplovima za koje je izdato uvjerenje o plovidbenosti ili ograničeno uvjerenje o plovidbenosti, ili ako se izvode korišćenjem sertifikovane opreme, operator UAS evidentira vrijeme operacije ili usluge u skladu sa uputstvima i procedurama koji se primjenjuju na sertifikovanu opremu, ili u skladu s odobrenjem ili sa autorizacijom organizacije.
- (2) Operator UAS slijedi uputstva navedena u sertifikatu bespilotnog vazduhoplova, ili sertifikovane opreme i poštuje sve direktive o plovidbenosti ili operativne direktive koje izdaje Agencija.

DIO C**LAKI CERTIFIKAT OPERATORA UAS****UAS.LUC.010 Opšti zahtjevi za LUC**

- (1) Pravno lice može da podnese zahtjev za LUC u skladu sa ovim dijelom.
- (2) Zahtjev za LUC ili izmjenu postojećeg LUC podnosi se nadležnom organu i sadrži sljedeće informacije:
 - (a) opis sistema upravljanja operatora UAS, uključujući njegovu organizacionu strukturu i sistem upravljanja sigurnošću;
 - (b) ime(na) odgovornog osoblja operatora UAS, uključujući lice odgovorno za odobravanje operacija UAS;
 - (c) izjavu da je podnosilac zahtjeva provjerio svu dokumentaciju podnesenu nadležnom organu i utvrdio da je u skladu sa primjenljivim zahtjevima.
- (3) Ako se ispune zahtjevi iz ovog dijela, nosiocu LUC mogu da se odobre prava u skladu sa odjeljkom UAS.LUC.060.

UAS.LUC.020 Odgovornosti nosioca LUC

Nosilac LUC:

- (1) je u skladu sa zahtjevima iz odjeljka UAS.SPEC.050 i UAS.SPEC.060;
- (2) je u skladu sa obimom LUC i pravima utvrđenim u uslovima odobrenja;
- (3) uspostavlja i održava sistem za operativnu kontrolu nad svim operacijama koje se sprovode prema uslovima njegovog LUC;
- (4) vrši procjenu operativnog rizika za planiranu operaciju u skladu sa članom 11, osim ako izvodi operaciju za koju je dovoljna operativna izjava u skladu sa odjeljkom UAS.SPEC.020;
- (5) čuva zapise sljedećih stavki na način koji obezbjeđuje zaštitu od oštećenja, izmjene i krađe na period od najmanje tri godine za operacije koje se izvode koristeći prava iz odjeljka UAS.LUC.060:
 - (a) procjeni operativnog rizika, ako se to zahtijeva tačkom 4, kao i pratećoj dokumentaciji;
 - (b) preduzetim mjerama za ublažavanje rizika; i
 - (c) kvalifikacijama i iskustvu osoblja uključenog u operacije UAS, praćenju usklađenosti sa propisima i upravljanju sigurnošću.
- (6) evidenciju o osoblju iz tačke 5 podtačka (c) vodi dok lice radi za organizaciju i čuva je tri godine nakon što lice napusti organizaciju.

UAS.LUC.030 Sistem upravljanja sigurnošću

- (1) Operator UAS koji podnosi zahtjev za LUC uspostavlja, implementira i održava sistem upravljanja sigurnošću koji odgovara veličini organizacije, prirodi i složenosti njenih aktivnosti, uzimajući u obzir opasnosti i povezane rizike uključene u ove aktivnosti.
- (2) Operator UAS je dužan da postupa u skladu sa svakom od dolje navedenih stavki:
 - (a) imenuje odgovornog rukovodioca za obezbjeđivanje da se u okviru organizacije sve aktivnosti obavljaju u skladu sa primjenljivim standardima i da organizacija kontinuirano ispunjava zahtjeve sistema upravljanja i procedure utvrđene u priručniku za LUC iz odjeljka UAS.LUC.040;
 - (b) jasno definiše linije zaduženja i odgovornosti u organizaciji;
 - (c) uspostavlja i održava politiku sigurnosti i odgovarajuće sigurnosne ciljeve;
 - (d) imenuje ključno sigurnosno osoblje za sprovođenje politike sigurnosti;

- (e) uspostavlja i održava proces upravljanja sigurnosnim rizicima, uključujući identifikaciju opasnosti povezanih sa aktivnostima operatora UAS, njihovu ocjenu i upravljanje povezanim rizicima, uključujući preduzimanje mjera za ublažavanje tih rizika i provjeravanje djelotvornosti preduzetih radnji;
 - (f) u organizaciji promoviše sigurnost kroz:
 - i. organizovanje obuka i edukacije;
 - ii. komunikaciju;
 - (g) dokumentuje sve ključne procese sistema upravljanja sigurnošću kako bi osoblje bilo upoznato sa svojim odgovornostima i procedurom za izmjenu te dokumentacije, pri čemu ključni procesi uključuju:
 - i. izvještavanje o sigurnosti i interne istrage;
 - ii. operativnu kontrolu;
 - iii. komuniciranje o sigurnosti;
 - iv. obuku i promociju sigurnosti;
 - v. praćenje usklađenosti;
 - vi. upravljanje sigurnosnim rizikom;
 - vii. upravljanje promjenama;
 - viii. interfejs između organizacija;
 - ix. podugovaranje i sklapanje partnerstava;
 - (h) uspostavlja nezavisnu funkciju za praćenje usklađenosti i adekvatnosti ispunjavanja relevantnih zahtjeva ove regulative, uključujući sistem za pružanje povratnih informacija o nalazima odgovornom rukovodiocu kako bi se, po potrebi, osigurala efikasna primjena korektivnih mjera;
 - (i) uspostavlja funkciju kojom se obezbjeđuje da se sigurnosni rizici svojstveni nekoj usluzi ili proizvodu koje je isporučio podizvođač procijene i ublaže u okviru operatorovog sistema za upravljanje sigurnošću.
- (3) Ako organizacija posjeduje druge sertifikate za organizaciju obuhvaćene područjem primjene Regulative (EU) 2018/1139, sistem upravljanja sigurnošću operatora UAS može se integrisati sa sistemom upravljanja sigurnošću koji se zahtijeva bilo kojim od tih dodatnih sertifikata.

UAS.LUC.040 Priručnik za LUC

- (1) Nosilac LUC dostavlja nadležnom organu priručnik za LUC i u njemu neposredno ili unakrsnim upućivanjem na odgovarajuće dokumente opisuje svoju organizaciju, odgovarajuće procedure i aktivnosti koje sprovodi.
- (2) Priručnik sadrži izjavu koju je potpisao odgovorni rukovodilac, a kojom se potvrđuje da će organizacija stalno djelovati u skladu sa ovom regulativom i odobrenim priručnikom za LUC. Ako odgovorni rukovodilac i glavni izvršni direktor organizacije nijesu isto lice, izjavu osim rukovodioca potpisuje i glavni izvršni direktor.
- (3) Ako bilo koju aktivnost obavljaju partnerske organizacije ili podizvođači, operator UAS u priručniku za LUC propisuje procedure kako nosilac LUC treba da se odnosi prema tim partnerskim organizacijama ili podizvođačima.
- (4) Priručnik za LUC mijenja se prema potrebi kako bi opis organizacije nosioca LUC bio ažuriran, pri čemu se nadležnom organu dostavljaju primjerci izmjena.
- (5) Operator UAS svim svojim zaposlenima, u skladu sa njihovim funkcijama i zaduženjima, dostavlja relevantne djelove priručnika za LUC.

UAS.LUC.050 Uslovi odobrenja nosilaca LUC

- (1) Nadležni organ izdaje LUC nakon što se uvjeri da je operator UAS usklađen sa zahtjevima iz odjeljka UAS.LUC.020, UAS.LUC.030 i UAS.LUC.040.
- (2) U LUC se navodi sljedeće:
 - (a) identifikacija operatora UAS;
 - (b) prava operatora UAS;
 - (c) odobrene vrste operacija;
 - (d) područje, zona ili klasa vazdušnog prostora odobrenog za operacije, ako je primjenljivo;
 - (e) sva posebna ograničenja ili uslovi, ako je primjenljivo.

UAS.LUC.060 Prava nosioca LUC

Kada se uvjeri da je dostavljena dokumentacija odgovarajuća, nadležni organ:

- (1) navodi u LUC pod kojim uslovima se dodjeljuju prava operatoru UAS; i
- (2) može, u okviru uslova odobrenja, da dodijeli pravo nosiocu LUC da autorizuje svoje operacije bez:
 - (a) davanja operativne izjave;
 - (b) podnošenja zahtjeva za operativnu autorizaciju.

UAS.LUC.070 Promjene sistema upravljanja LUC

Kada se LUC izda, za sljedeće promjene potrebno je prethodno odobrenje nadležnog organa za:

- (1) svaku promjenu uslova odobrenja operatora UAS;
- (2) svaku značajnu promjenu elemenata sistema upravljanja sigurnošću nosioca LUC u skladu sa odjeljkom UAS.LUC.030.

UAS.LUC.075 Prenosivost LUC

Osim ako se mijenja vlasništvo nad organizacijom uz odobrenje nadležnog organa u skladu sa odjeljkom UAS.LUC.070, LUC nije prenosiv.

UAS.LUC.080 Trajanje i važenje LUC

- (1) LUC se izdaje na neodređeno vrijeme. Ostaje na snazi:

- (a) sve dok je nosilac LUC kontinuirano usklađen sa relevantnim zahtjevima ove regulative i države članice koja je izdala sertifikat; i
- (b) sve dok se ne ukine ili povuče.
- (2) Nakon ukidanja ili povlačenja LUC, nosilac LUC u digitalnom formatu daje potvrdu koja se mora vratiti nadležnom organu bez odlaganja.

UAS.LUC.090 Pristup

Za potrebe dokazivanja usklađenosti sa ovom regulativom, nosilac LUC svim licima koje je nadležni organ propisno ovlastio omogućava pristup svim objektima, UAS, dokumentima, evidencijama, podacima, procedurama i drugim materijalima relevantnim za njegovu aktivnost koja podliježe sertifikaciji, operativnoj autorizaciji ili operativnoj izjavi, bez obzira na to da li je njegova aktivnost ugovorena ili podugovorena s drugom organizacijom.

Dodatak 1 za standardne scenarije obuhvaćene izjavom

POGLAVLJE I

STS-01 – Operacije pri kojima se održava vizuelni kontakt sa vazduhoplovom (VLOS) iznad kontrolisanog područja na zemlji u naseljenoj oblasti

UAS.STS-01.010 Opšte odredbe

- (1) Bespilotni vazduhoplov tokom leta održava se na visini do 120 m od najbliže tačke na površini Zemlje. Mjerenje udaljenosti prilagođava se geografskim karakteristikama terena, kao što su ravnice, brda, planine.
- (2) Ako bespilotni vazduhoplov leti na horizontalnom rastojanju do 50 m od vještačke prepreke veće od 105 m, maksimalna visina UAS operacije može se povećati do 15 m iznad visine prepreke na zahtjev subjekta nadležnog za tu prepreku.
- (3) Maksimalna visina operativnog volumena ne smije da pređe 30 m iznad maksimalne visine dozvoljene u tač. 1 i 2.
- (4) Tokom leta bespilotni vazduhoplov ne smije da prevozi opasne materije.

UAS.STS-01.020 UAS operacije u scenariju STS-01

- (1) UAS operacije u scenariju STS-01 moraju da ispune sve sljedeće uslove:
 - (a) izvode se pomoću bespilotnog vazduhoplova kojim se u svakom trenutku održava vizuelni kontakt;
 - (b) izvode se u skladu sa operativnim priručnikom iz tačke 1 poglavlja UAS.STS-01.030;
 - (c) izvode se iznad kontrolisanog područja na zemlji koje obuhvata:
 - (i) za operacije bespilotnim vazduhoplovom koji nije vezan:
 - (A) područje geografije leta;
 - (B) područje za nepredviđene situacije, čija(e) spoljna(e) granica(e) se nalazi(e) najmanje 10 m izvan granice(a) područja geografije leta; i
 - (C) zaštitna zona od rizika na zemlji, koje obuhvata udaljenost od spoljne(ih) granice(a) područja za nepredviđene situacije koje ispunjava najmanje sljedeće parametre:

	Minimalna udaljenost obuhvaćena zaštitnom zonom od rizika na zemlji u slučaju bespilotnih vazduhoplova koji nijesu vezani	
Maksimalna visina iznad zemlje	sa najvećom dozvoljenom masom na polijetanju do 10 kg	sa najvećom dozvoljenom masom na polijetanju preko 10 kg
30 m	10 m	20 m
60 m	15 m	30 m
90 m	20 m	45 m
120 m	25 m	60 m

- (ii) u slučaju operacija vezanim bespilotnim vazduhoplovom, radijus jednak dužini priveza uvećan za 5 m sa središtem na tački na kojoj je privez pričvršćen iznad površine zemlje.
- (d) izvode se pri brzini u odnosu na zemlju manjoj od 5 m/s u slučaju bespilotnog vazduhoplova koji nije vezan;
- (e) izvodi ih pilot bespilotnog vazduhoplova koji:
 - (i) posjeduje potvrdu o teorijskom znanju pilota bespilotnog vazduhoplova u skladu sa Prilogom A ovog poglavlja za operacije u standardnim scenarijima, koji je izdao nadležni organ ili subjekat priznat od strane nadležnog organa države članice;
 - (ii) posjeduje akreditaciju o završenoj obuci za sticanje praktičnih vještina za STS-01, u skladu sa Prilogom A ovog poglavlja koju je izdao;

- (A) subjekat koji je izjavio da su ispunjeni zahtjevi iz Dodatka 3 i kojeg priznaje nadležni organ države članice; ili
 - (B) UAS operator koji je izjavio nadležnom organu države članice registracije da je usklađen sa STS-01 i sa zahtjevima iz Dodatka 3;
- (f) izvode se bespilotnim vazduhoplovom klase C5 koja ispunjava zahtjeve te klase, kako je definisano u Dijelu 16 Priloga Delegirane regulative (EU) 2019/945, a njom se upravlja pomoću aktivnog i ažuriranog sistema direktne daljinske identifikacije.
- (2) Pilot bespilotnog vazduhoplova dobija potvrdu o teorijskom znanju za operacije u standardnim scenarijima nakon što:
 - (a) završi online obuku i položi online teorijski ispit kako je navedeno u tački 4 podtačka b poglavlja UAS.OPEN.020; i
 - (b) položi dodatni ispit iz teorijskog znanja koji sprovodi nadležni organ ili subjekat priznat od strane nadležnog organa države članice u skladu sa Prilogom A uz ovo poglavlje.
- (3) Ova potvrda važi pet godina. Da bi se produžila, tokom perioda važenja neophodno je sljedeće:
 - (a) dokazati kompetencije u skladu sa tačkom 2;
 - (b) završiti obuku za obnovu teorijskog znanja kako je utvrđeno u tački 2, koju sprovodi nadležni organ ili subjekat priznat od strane nadležnog organa.
- (4) Da bi se nakon isteka roka važenja produžilo važenje potvrde, pilot bespilotnog vazduhoplova mora da ispuni zahtjeve iz tačke 2.

UAS.STS-01.030 Odgovornosti UAS operatora

Pored odgovornosti utvrđenih u poglavlju UAS.SPEC.050, operator UAS-a:

- (1) izrađuje operativni priručnik koji uključuje elemente utvrđene u Dodatku 5;
- (2) definiše operativni volumen i zaštitna zona od rizika na zemlji za planirane operacije, uključujući kontrolisano područje na zemlji koje obuhvata projekcije volumena i zaštitne zone na površini Zemlje;
- (3) na bilo koji od sljedećih načina obezbjeđuje da su procedure za nepredviđene situacije i procedure u slučaju nužde odgovarajuće:
 - (a) posebnim testnim letovima;
 - (b) simulacijama, pod uslovom da je reprezentativnost sredstava za simulacije odgovarajuća za planiranu namjenu;
- (4) izrađuje efektivan plan u slučaju nužde(ERP) koji je primjeren za operaciju i sadrži najmanje:
 - (a) plan za ograničavanje svih eskalirajućih efekata situacije u slučaju nužde;
 - (b) uslove pod kojima se obavještavaju relevantni organi i organizacije;
 - (c) kriterijume za utvrđivanje situacije u slučaju nužde;
 - (d) jasno razgraničenje zaduženja pilota bespilotnog(ih) vazduhoplova i drugog osoblja koji obavljaju zadatke ključne za operaciju UAS-a;
- (5) obezbjeđuje da je nivo djelotvornosti svake spoljne usluge potrebne za sigurnost leta prikladna za planiranu operaciju;
- (6) utvrdi raspodjelu uloga i odgovornosti između operatora i pružaoca spoljnih usluga, ako je primjenjivo;
- (7) učitava ažurirane informacije u sistem geosvjesnosti, ako je ta funkcija ugrađena na UAS, kada se to zahtijeva u UAS geografskoj zoni za planiranu lokaciju operacije;
- (8) obezbijedi da je prije početka operacije kontrolisano područje na zemlji uspostavljeno, efektivno i u skladu sa minimalnom udaljenošću definisanom u poglavlju UAS.STS-01.020(1)(C)(i)(C) i da je, kada se zahtijeva, uspostavljena koordinacija sa nadležnim organima;
- (9) da obezbijedi da su prije početka operacije sva lica koja su prisutna u kontrolisanom području na zemlji:
 - (a) upoznata sa rizicima operacije;
 - (b) obaviještena i obučena, po potrebi, o sigurnosnoj predostrožnosti i mjerama koje je uspostavio operator UAS-a za njihovu zaštitu; i
 - (c) izričito pristala da učestvuju u operaciji;
- (10) obezbjeđuje da:
 - (a) za UAS postoji(e) odgovarajuća(e) EU izjava(e) o usaglašenosti, koja uključuje referencu na klasu C5 ili referencu na klasu C3 i na komplet pribora; i
 - (b) da bespilotni vazduhoplov odnosno komplet pribora nose identifikacionu oznaku C5.

UAS.STS-01.040 Odgovornosti pilota bespilotnog vazduhoplova

Pored odgovornosti utvrđenih u poglavlju UAS.SPEC.060, pilot bespilotnog vazduhoplova:

- (1) prije otpočinjanja UAS operacije, provjerava da li su sredstva za prekid leta bespilotnog vazduhoplova funkcionalna i da li je direktna daljinska identifikacija aktivna i ažurirana;
- (2) tokom leta:
 - (a) održava vizuelni kontakt sa bespilotnim vazduhoplovom i detaljno posmatra vazdušni prostor oko bespilotnog vazduhoplova da bi izbjegao rizik od sudara sa vazduhoplovom sa posadom. Pilot bespilotnog vazduhoplova prekida let ako operacija predstavlja rizik po drugi vazduhoplov, ljude, životinje, životnu sredinu ili imovinu;
 - (b) za potrebe tačke a, može imati pomoć posmatrača bespilotnog vazduhoplova. U tom slučaju, uspostavlja se jasna i efektivna komunikacija između pilota i posmatrača bespilotnog vazduhoplova;
 - (c) osposobljen je da zadrži kontrolu nad bespilotnim vazduhoplovom, osim u slučaju da je izgubio vezu za upravljanje i kontrolu (C2);
 - (d) u datom trenutku upravlja samo jednim bespilotnim vazduhoplovom;
 - (e) ne smije da upravlja bespilotnim vazduhoplovom iz vozila u pokretu;
 - (f) ne smije da preda kontrolu nad bespilotnim vazduhoplovom drugoj upravljačkoj jedinici;
 - (g) sprovodi procedure za nepredviđene situacije koje je definisao UAS operator za neuobičajene okolnosti, između ostalog kada pilot bespilotnog vazduhoplova primjeti da bi bespilotni vazduhoplov mogao izaći izvan granica geografije leta; i

- (h) sprovodi procedure u slučaju nužde koje je definisao UAS operator za slučaj opasnosti, uključujući aktiviranje sredstava za prekid leta kada pilot bespilotnog vazduhoplova primjeti da bi bespilotni vazduhoplov mogao izaći izvan granica operativnog volumena.

PRILOG A: ISPIT IZ TEORIJSKOG ZNANJA I PRAKTIČNE VJEŠTINE ZA STS-01 ZA PILOTE BESPILOTNIH VAZDUHOPLOVA

(1) Ispit iz teorijskog znanja

- (a) Ispit iz tačke 2 podtačka b poglavlja UAS.STS-01.020 ima za cilj ocjenjivanje znanja pilota bespilotnog vazduhoplova o tehničkim i operativnim ublažavanjima rizika, a sadrži najmanje 40 pitanja sa višestrukim izborom primjereno raspoređenih po sljedećim oblastima:
- (i) vazduhoplovni propisi;
 - (ii) ograničenja ljudskih performansi;
 - (iii) operativne procedure;
 - (iv) tehnička i operativna ublažavanja rizika na zemlji;
 - (v) opšte znanje o UAS-u;
 - (vi) meteorologija;
 - (vii) letne performanse UAS-a; i
 - (viii) tehnička i operativna ublažavanja rizika u vazduhu.
- (b) Ako pilot učenik već posjeduje potvrdu o kompetencijama pilota bespilotnog vazduhoplova iz tačke 2 poglavlja UAS.OPEN.030, ispit se sastoji iz najmanje 30 pitanja sa višestrukim izborom primjereno raspoređenih po oblastima iz tačke 1 podtačka a podtač. i do v.
- (c) Da bi položio ispit iz teorijskog znanja pilot bespilotnog vazduhoplova mora da ostvari najmanje 75% ukupne ocjene.

(2) Obuka za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje

Obuka i ocjenjivanje praktičnih vještina za operacije u bilo kojem standardnom scenariju obuhvataju najmanje teme i oblasti utvrđene u tabeli 1:

Tabela 1

Teme i oblasti koje moraju biti obuhvaćene u obuci za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanju

Tema	Oblasti koje moraju biti obuhvaćene
(a) Radnje prije leta	(i) Planiranje operacija, razmatranja i procjena rizika na lokaciji. Moraju se uključiti sljedeće tačke: (A) utvrditi ciljeve planirane operacije; (B) obezbijediti da su utvrđeni operativni volumen i relevantne zaštitne zone (npr. zaštitna zona od rizika na zemlji) primjereni za planiranu operaciju; (C) uočiti prepreke u operativnom volumenu koje bi mogle da ometaju planiranu operaciju; (D) utvrditi da li topografija ili prepreke u operativnom volumenu mogu da utiču na brzinu i/ili smjer vjetra; (E) odabrati relevantne podatke među informacijama o vazдушnom prostoru (uključujući podatke o UAS geografskim zonama) koji mogu da utiču na planiranu operaciju; (F) obezbijediti da je UAS primjeren za planiranu operaciju; (G) obezbijediti da je odabrani korisni teret kompatibilan sa UAS-om koji se koristi za operaciju; (H) sprovesti neophodne mjere da bi se obezbijedila usklađenost sa ograničenjima i uslovima primjenjivim na operativni volumen i zaštitnu zonu od rizika na zemlji za planiranu operaciju u skladu sa procedurama iz operativnog priručnika za odgovarajući scenario; (I) sprovesti neophodne procedure za operaciju u kontrolisanom vazдушnom prostoru, uključujući protokol za komunikaciju sa ATC-om i pribavljanje saglasnosti i uputstava, ako je potrebno; (J) potvrditi da se sva neophodna dokumenta za planiranu operaciju nalaze na licu mjesta; i (K) obavijestiti sve učesnike o planiranoj operaciji. (ii) Pretpoletni pregled i podešavanje UAS-a (uključujući režime leta i opasnosti koje se odnose na izvor energije). Moraju se uključiti sljedeće radnje: (A) procijeniti opšte stanje UAS-a; (B) obezbijediti da su sve uklonjive komponente UAS-a na odgovarajući način obezbijeđene; (C) obezbijediti da su softverske konfiguracije UAS-a kompatibilne; (D) kalibracija instrumenata UAS-a; (E) utvrditi sve nedostatke koji bi mogli da ugroze planiranu operaciju; (F) obezbijediti da je nivo energije baterije dovoljan za planiranu operaciju; (G) obezbijediti da su sistem za prekid leta UAS-a i sistem za njegovu aktivaciju funkcionalni;

	(H) provjeriti ispravno funkcionisanje veze za upravljanje i kontrolu; (I) aktivirati funkciju geosvjesnosti i učitati informacije u nju (ako je funkcija geosvjesnosti dostupna); i (J) postaviti sisteme za ograničavanje visine i brzine (ako su dostupni). (iii) Poznavanje osnovnih radnji koje treba preduzeti u slučaju situacije u slučaju nužde, uključujući probleme sa UAS-om, ili ako nastane opasnost od sudara u vazduhu tokom leta.
(b) Postupci tokom leta	(i) Efektivno posmatranje i održavanje vizuelnog kontakta sa bespilotnim vazduhoplovom u svakom trenutku što uključuje: praćenje situacije na lokaciji u svakom trenutku u vezi sa operativnim volumenom i drugim korisnicima vazdušnog prostora, preprekama, terenom i neuključenim licima. (ii) Izvođenje preciznih i kontrolisanih manevara u letu na različitim visinama i udaljenostima reprezentativnih za odgovarajući STS (uključujući let s ručnim upravljanjem / bez pomoći GNSS-a ili sa ekvivalentnim režimom rada, ako je ugrađeno). Neophodno je izvesti najmanje sljedeće manevre: (A) lebdenje u mjestu (samo za rotokoptere); (B) prelaz iz lebdenja u let unaprijed (samo za rotokoptere); (C) penjanje i spuštanje iz nivoa leta; (D) okrete u nivou leta; (E) kontrolu brzine u nivou leta; (F) akcije nakon kvara motora/pogonskog sistema; i (G) radnju (manevre) u cilju izbjegavanja sudara. (iii) Praćenje statusa UAS-a u stvarnom vremenu i ograničenja u pogledu izdržljivosti. Let u neuobičajenim uslovima: (A) upravljanje prilikom djelimičnog ili potpunog nestanka energije u pogonskom sistemu bespilotnog vazduhoplova, uz garantovanje sigurnosti trećih lica na zemlji; (B) upravljanje putanjom bespilotnog vazduhoplova u neuobičajenim okolnostima; (C) upravljanje u situaciji kada je oštećena oprema za određivanje položaja bespilotnog vazduhoplova; (D) upravljanje u slučaju upada lica koje nije uključeno u operativni volumen ili kontrolisano područje na zemlji i preduzimanje odgovarajućih mjera za održavanje sigurnosti; (E) reagovanje i preduzimanje odgovarajućih korektivnih mjera za situacije u kojim će bespilotni vazduhoplov vjerovatno izaći izvan granica geografije leta (procedure za nepredviđene situacije) i izvan operativnog volumena (procedure u slučaju nužde) kao što je definisano tokom pripreme leta; (F) upravljanje situacijom u kojoj se vazduhoplov približava operativnom volumenu; i (G) demonstracija metode povratka nakon namjernog (simuliranog) gubitka veze za upravljanje i kontrolu.
(c) Radnje poslije leta	(i) Gašenje i obezbjeđivanje UAS-a. (ii) Pregled poslije leta i evidentiranje svih relevantnih podataka o opštem stanju UAS-a (njegovi sistemi, komponente i izvori energije) i zamor posade. (iii) Izvještavanje o operaciji. (iv) identifikovanje situacija u kojima je bio potreban izvještaj o događaju i popunjavanje traženog izvještaja o događaju.

POGLAVLJE II

STS-02 – Operacije u kojima se ne održava vizuelni kontakt sa vazduhoplovom uz pomoć posmatrača vazdušnog prostora iznad kontrolisanog područja na zemlji u slabo naseljenoj oblasti

UAS.STS-02.010 Opšte odredbe

- (1) Bespilotni vazduhoplov tokom leta održava se na visini do 120 m od najbliže tačke na površini Zemlje. Mjerenja udaljenosti prilagođavaju se geografskim karakteristikama terena, kao što su ravnice, brda, planine.
- (2) Ako bespilotna letjelica leti na horizontalnom rastojanju do 50 m od vještačke prepreke veće od 105 m, maksimalna visina UAS operacije može da se poveća do 15 m iznad visine prepreke na zahtjev subjekta nadležnog za tu prepreku.
- (3) Maksimalna visina operativnog volumena ne smije da pređe 30 m iznad maksimalne visine dozvoljene u tač. 1 i 2.
- (4) Tokom leta bespilotni vazduhoplov ne smije da prevozi opasne materije.

UAS.STS-02.020 UAS operacije u STS-02

UAS operacije u STS-02 izvode se:

- (1) u skladu sa operativnim priručnikom iz tačke 1 poglavlja UAS.STS-02.030;
- (2) iznad kontrolisanog područja na zemlji koje se u potpunosti nalazi u slabo naseljenoj oblasti uključujući:
 - (a) područje geografije leta,
 - (b) područje za nepredviđene situacije, čija(e) spoljna(e) granica(e) se nalazi(e) najmanje 10 m izvan granice(a) područja geografije leta,

- (c) zaštitna zona od rizika na zemlji koje obuhvata udaljenost najmanje jednaku udaljenosti koju će preći bespilotni vazduhoplov nakon aktivacije sredstava za prekid leta koje je utvrdio proizvođač UAS-a u uputstvima proizvođača, uzimajući u obzir operativne uslove u okviru ograničenja koja je utvrdio proizvođač UAS-a;
- (3) u području u kojem je minimalna vidljivost u letu veća od 5 km;
- (4) tako što se bespilotni vazduhoplov nalazi u vidokrugu pilota bespilotnog vazduhoplova tokom pokretanja i povratka bespilotnog vazduhoplova, osim ako je povratak posljedica hitnog prekida leta;
- (5) ako posmatrač vazdušnog prostora ne učestvuje u operaciji, izvode se tako što bespilotni vazduhoplov leti na manje od 1 km od pilota, a bespilotni vazduhoplov prati unaprijed programiranu putanju kada pilot ne održava vizuelni kontakt sa bespilotnim vazduhoplovom;
- (6) ako u operaciji učestvuje jedan ili više posmatrača vazdušnog prostora, moraju da ispunjavaju sljedeće uslove:
 - (a) posmatrač(i) vazdušnog prostora nalazi(e) se na mjestu sa kojeg može na odgovarajući način da posmatra(ju) operativni volumen i okolni vazdušni prostor uz minimalnu vidljivost u letu navedenu u tački 3;
 - (b) bespilotnim vazduhoplovom upravlja se na udaljenosti manjoj od 2 km od pilota bespilotnog vazduhoplova;
 - (c) bespilotnim vazduhoplovom upravlja se na udaljenosti manjoj od 1 km od posmatrača vazdušnog prostora koji je najbliži bespilotnom vazduhoplovu
 - (d) udaljenost između posmatrača vazdušnog prostora i pilota bespilotnog vazduhoplova nije veća od 1 km;
 - (e) na raspolaganju su robustna i efektivna sredstva za komunikaciju između pilota bespilotnog vazduhoplova i posmatrača vazdušnog prostora;
- (7) izvodi ih pilot bespilotnog vazduhoplova koji:
 - (a) posjeduje potvrdu o teorijskom znanju pilota bespilotnog vazduhoplova za operacije u standardnim scenarijima koji je izdao nadležni organ ili subjekat priznat od strane nadležnog organa države članice;
 - (b) posjeduje akreditaciju o završenoj obuci za sticanje praktičnih vještina za STS-02, u skladu sa Prilogom A ovog poglavlja koju je izdao:
 - (A) subjekat koji je izjavio da je usklađen sa zahtjevima iz Dodatka 3 i kojeg priznaje nadležni organ države članice; ili
 - (B) UAS operator koji je nadležnom organu države članice registracije izjavio da je usklađen sa zahtjevima iz STS-02, a takođe je izjavio da je usklađen sa zahtjevima iz Dodatka 3;
- (8) izvode se bespilotnim vazduhoplovom koji ispunjava sve sljedeće uslove:
 - (a) nosi oznaku klase C6 i ispunjava zahtjeve te klase, kako je definisano u Dijelu 17 Priloga Delegirane regulative (EU) 2019/945;
 - (b) sa njim se upravlja pomoću aktivnog sistema da bi se spriječilo da bespilotni vazduhoplov prekrši geografiju leta;
 - (c) sa njim se upravlja pomoću aktivnog i ažuriranog sistema direktne daljinske identifikacije.
- (9) Pilot bespilotnog vazduhoplova dobija potvrdu o teorijskom znanju za operacije u standardnim scenarijima nakon što:
 - (a) završi online obuku i položi online teorijski ispit kako je navedeno u tački 4 podtačka b poglavlja UAS.OPEN.020; i
 - (b) položi dodatni ispit iz teorijskog znanja koji sprovodi nadležni organ ili subjekat priznat od strane nadležnog organa države članice u skladu sa Prilogom A ovog poglavlja.
- (10) Ova potvrda važi pet godina. Za produženje roka važenja, tokom perioda važenja potrebno je sljedeće:
 - (a) demonstracija kompetencija u skladu sa tačkom 9;
 - (b) završiti obuku za obnovu znanja u vezi sa temama iz teorije, definisanim u tački 9, koje sprovodi nadležni organ ili subjekat priznat od strane nadležnog organa;
- (11) Da bi se produžio rok važenja potvrde po njegovom isteku, pilot bespilotnog vazduhoplova mora da ispuni zahtjev iz tačke 9.

UAS.STS-02.030 Odgovornosti UAS operatora

Pored odgovornosti utvrđenih u poglavlju UAS.SPEC.050, operator UAS-a:

- (1) izrađuje operativni priručnik u kojem su sadržani elementi definisani u Dodatku 5;
- (2) definiše operativni volumen i zaštitnu zonu od rizika na zemlji za planirane operacije, uključujući kontrolisano područje na zemlji koje obuhvata projekcije volumena i zaštitnu zonu na površinu Zemlje;
- (3) na bilo koji od sljedećih načina obezbjeđuje da su procedure za nepredviđene situacije i procedure u slučaju nužde odgovarajuće:
 - (a) posebnim testnim letovima;
 - (b) simulacijama, pod uslovom da je reprezentativnost sredstava za simulacije odgovarajuća za predviđenu namjenu;
- (4) izrađuje efektivan plan u slučaju nužde (ERP) primjeren za operaciju koji uključuje najmanje:
 - (a) plan za ograničavanje eskalirajućih efekata situacije u slučaju nužde;
 - (b) uslove pod kojima se obavještavaju relevantni organi i organizacije;
 - (c) kriterijume za utvrđivanje situacije u slučaju nužde;
 - (d) jasno razgraničenje zaduženja pilota bespilotnog(ih) vazduhoplova i drugog osoblja koji obavljaju zadatke ključne za operaciju UAS-a;
- (5) obezbjeđuje da nivo učinka svih spoljnih usluga neophodnih za sigurnost leta bude odgovarajući za planiranu operaciju;
- (6) utvrđuje raspodjelu uloga i odgovornosti između operatora i pružaoca(pružalaca) spoljne(ih) usluga, ako je primjenjivo;
- (7) učitava ažurirane informacije u sistem geosvjesnosti, ako je ta funkcija ugrađena na UAS, kada je to potrebno u UAS geografskoj zoni za planiranu lokaciju operacije;
- (8) obezbjeđuje da su prije početka operacije preduzete sve odgovarajuće mjere za smanjenje rizika od upada neuključenih lica na kontrolisano područje na zemlji u skladu sa minimalnom udaljenošću definisanom u poglavlju UAS.STS-02.020(2) i da je, kada se to zahtijeva, uspostavljena koordinacija sa odgovarajućim organima;
- (9) obezbjeđuje da su prije početka operacije sva lica koja su prisutna na kontrolisanom području na zemlji:
 - (a) obaviještena o rizicima operacije;
 - (b) obaviještena i, ako je primjenjivo, obučena o sigurnosnoj predostrožnosti i mjerama koje je utvrdio UAS operator za njihovu zaštitu; i

- (10) (c) izričito pristala da učestvuju u operaciji;
prije otpočinjanja operacije, ako su uključeni posmatrači vazdušnog prostora:
(a) obezbjeđuje pravilan raspored i broj posmatrača vazdušnog prostora duž planirane putanje leta;
(b) utvrđuje:
(i) da su vidljivost i planirana udaljenost posmatrača vazdušnog prostora u okviru prihvatljivih granica kako je utvrđeno u operativnom priručniku;
(ii) da nema mogućih prepreka na terenu za svakog posmatrača vazdušnog prostora;
(iii) da nema razmaka između zona koje prate posmatrači vazdušnog prostora;
(iv) da je komunikacija sa svakim posmatračem vazdušnog prostora uspostavljena i efektivna;
(v) da su sredstva pomoću kojih posmatrači vazdušnog prostora određuju položaj bespilotnog vazduhoplova funkcionalna i efektivna, ako se upotrebljavaju;
(c) obezbjeđuje da su posmatrači vazdušnog prostora obaviješteni o planiranoj putanji leta bespilotnog vazduhoplova i s tim povezanim vremenskim okvirom;
(11) obezbjeđuje da:
(a) za UAS postoji odgovarajuća EU izjava o usaglašenosti, uključujući referencu na klasu C6;
(b) je na bespilotni vazduhoplov postavljena identifikaciona oznaka klase C6.

UAS.STS-02.040 Odgovornosti pilota bespilotnog vazduhoplova

Pored odgovornosti utvrđenih u poglavlju UAS.SPEC.060, pilot bespilotnog vazduhoplova:

- (1) prije otpočinjanja UAS operacije :
(a) programira volumen leta bespilotnog vazduhoplova da bi ga zadržao unutar geografije leta;
(b) provjerava da li su sredstva za prekid leta i funkcija operativnog volumena koja se može programirati na bespilotnom vazduhoplovu funkcionalni; i provjerava da li je sistem direktne daljinske identifikacije aktivan i ažuriran.
- (2) tokom leta:
(a) osim ako su uključeni posmatrači vazdušnog prostora, detaljno posmatra vazdušni prostor oko bespilotnog vazduhoplova da bi se izbjegao rizik od sudara sa vazduhoplovom sa posadom. Pilot prekida let ako operacija predstavlja rizik za druge vazduhoplove, ljude, životinje, životnu sredinu ili imovinu;
(b) osposobljen je da zadrži kontrolu nad bespilotnim vazduhoplovom, osim ako je izgubio vezu za upravljanje i kontrolu (C2);
(c) u datom trenutku upravlja samo jednim bespilotnim vazduhoplovom;
(d) ne smije da upravlja bespilotnim vazduhoplovom iz vozila u pokretu;
(e) ne smije da preda kontrolu nad bespilotnim vazduhoplovom drugoj upravljačkoj jedinici;
(f) blagovremeno obavještava posmatrača(e) vazdušnog prostora, ako su uključeni, o svim skretanjima bespilotne letjelice sa planirane putanje i o odstupanjima od vremenskog okvira u vezi sa njom;
(g) sprovodi procedure za nepredviđene situacije koje je definisao UAS operator za neuobičajene situacije, uključujući situaciju kada pilot bespilotnog vazduhoplova primjeti da bi bespilotni vazduhoplov mogao izaći izvan granica geografije leta;
(h) sprovodi procedure u slučaju nužde koje je definisao UAS operator za situacije u slučaju opasnosti, uključujući aktivaciju sredstava za prekid leta kada pilot bespilotnog vazduhoplova primjeti da bi bespilotni vazduhoplov mogao izaći izvan granica operativnog volumena.

UAS.STS-02.050 Odgovornosti posmatrača vazdušnog prostora

Posmatrač vazdušnog prostora:

- (1) detaljno posmatra vazdušni prostor oko bespilotnog vazduhoplova da bi identifikovao bilo koji rizik od sudara sa vazduhoplovom sa posadom;
(2) je u svakom trenutku upoznat s položajem bespilotnog vazduhoplova putem direktnog posmatranja vazdušnog prostora ili uz pomoć elektronskih sredstava;
(3) upozorava pilota bespilotnog vazduhoplova kada uoči opasnost i pomaže mu da potencijalne negativne posljedice izbjegne ili svede na najmanju moguću mjeru.

PRILOG A: TEORIJSKO ZNANJE I PRAKTIČNE VJEŠTINE ZA PILOTE BESPILOTNIH VAZDUHOPLOVA ZA STS-02

1. Ispit iz teorijskog znanja

Ispit se utvrđuje u skladu sa tačkom 1 Priloga A Poglavlja I.

2. Obuka za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje

Pored oblasti utvrđenih u tački A.2 Priloga A Poglavlja I, obuhvaćene su i sljedeće oblasti:

Tabela 1

Dodatne teme i oblasti koje se moraju da se obuhvate u obuci za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanju za STS-02

Tema	Oblasti koje se moraju obuhvatiti
(a) Operacije u kojima se ne održava vizuelni kontakt sa vazduhoplovom prema scenariju STS-02	(i) Radnje prije leta - planiranje operacije, razmatranja vazdušnog prostora i procjena rizika lokacije. Moraju se uključiti sljedeće tačke: (A) posmatranje vazdušnog prostora; (B) operacije sa posmatračima vazdušnog prostora (AOs): odgovarajući raspored posmatrača vazdušnog prostora i sistem za

	izbjegavanje preklapanja koji obuhvata frazeologiju, koordinaciju i sredstva komunikacije; (ii) Postupci tokom leta, definisani tačkom 2 podtačka b podpodtačka ii Priloga A Poglavlja I sprovode se i u operacijama u kojima se održava vizuelni kontakt i u operacijama u kojima se ne održava vizuelni kontakt.
--	--

Dodatak 2
Operativna izjava

	Operativna izjava		
Zaštita podataka: Lične podatke navedene u ovoj izjavi obrađuje nadležni organ u skladu sa Regulativom (EU) 2016/679 Evropskog parlamenta i Savjeta od 27. aprila 2016. godine o zaštiti fizičkih lica u vezi sa obradom ličnih podataka i slobodnom kretanju tih podataka te stavljanju van snage Direktive the 95/46/EZ (Opšta regulativa o zaštiti podataka). Obrađuju se za svrhe sprovođenja, upravljanja i praćenja aktivnosti nadzora u skladu sa Sprovedbenom regulativom (EU) 2019/947. Ako su Vam potrebne dodatne informacije o obradi Vaših ličnih podataka ili želite da ostvarite svoja prava (npr. da pristupite netačnim ili nepotpunim podacima ili da ih ispravite) molimo da se obratite kontakt osobi nadležnog organa. Podnosilac ima pravo da nacionalnom nadzornom organu za zaštitu podataka u svakom trenutku podnese prigovor u vezi sa obradom ličnih podataka.			
Registracioni broj UAS operatora			
Ime UAS operatora			
Proizvođač UAS-a			
Model UAS-a			
Serijski broj UAS-a			
Ovim putem izjavljujem sljedeće: — postupam u skladu sa svim primjenjivim odredbama Sprovedbene regulative (EU) 2019/947 i u skladu sa STS.x; i — svaki let obuhvaćen izjavom biće pokriven odgovarajućom polisom osiguranja, ako se to nalaže pravom Unije ili nacionalnim pravom.			
Datum		Potpis ili druga ovjera	

Dodatak 3

Dodatni zahtjevi za subjekte koje je priznao nadležni organ i UAS operatore koji sprovode obuku za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje pilota bespilotnih vazduhoplova za operacije obuhvaćene STS-ima

Subjekat koji želi da ga nadležni organ prizna za sprovođenje obuke za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje pilota bespilotnih vazduhoplova za STS izjavljuje nadležnom organu putem obrasca izjave iz Dodatka 6 da ispunjava sljedeće zahtjeve.

UAS operator koji namjerava da sprovodi obuku za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje pilota bespilotnih vazduhoplova za STS, uz dostavljanje operativne izjave za STS, takođe izjavljuje nadležnom organu u obrascu izjave iz Dodatka 4 da ispunjava sljedeće zahtjeve.

Ako nadležni organ ili UAS operator namjerava da sprovodi obuku za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje pilota bespilotnih vazduhoplova za STS u državi članici koja nije država članica registracije, nadležnom organu države članice u kojoj se sprovodi obuka dostavlja se primjerak obrasca izjave iz Dodatka 4.

Ako subjekat kojeg je priznao nadležni organ namjerava da sprovodi obuku za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje pilota bespilotnih vazduhoplova za STS u državi članici koja nije država članica priznanja, dokaz o priznanju dostavlja se nadležnom organu države članice u kojoj se sprovodi obuka.

(1) Subjekat kojeg je priznao nadležni organ ili UAS operator obezbjeđuje jasno razgraničenje aktivnosti obuke i svih drugih operativnih aktivnosti da bi garantovao nezavisnost procjene.

(2) Subjekat kojeg je priznao nadležni organ ili UAS operator mora da ima sposobnost da na odgovarajući način obavlja tehničke i administrativne aktivnosti u vezi sa cjelokupnim procesom obavljanja posla, uključujući odgovarajuće osoblje i upotrebu objekata i opreme koji odgovaraju zadatku.

(3) Subjekat kojeg je priznao nadležni organ ili UAS operator ima odgovornog rukovodioca čija odgovornost je da obezbijedi da se svi zadaci obavljaju u skladu sa informacijama i postupcima utvrđenim u tački 8.

(4) Osoblje odgovorno za obuku za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje praktičnih vještina:

(a) je kompetentno za obavljanje ovih zadataka;

(b) je nepristrasno i ne učestvuje u ocjenjivanju ako smatra da ne bi moglo da bude objektivno;

- (c) posjeduje dobro teorijsko znanje i iskustvo u osposobljavanju za sticanje praktičnih vještina, kao i zadovoljavajuće znanje o zahtjevima za ocjenjivanje praktične osposobljenosti koje sprovodi, te odgovarajuće iskustvo u tim procesima;
- (d) osposobljeno je da upravlja izjavama, zapisima i izvještajima kojima se dokazuje da su sprovedena relevantna ocjenjivanja praktičnih vještina i da donose zaključke o tim ocjenjivanjima praktičnih vještina; i
- (e) ne objelodanjuje bilo kome informacije koje je dostavio operator ili pilot bespilotnog vazduhoplova, osim nadležnom organu ako ih zatraži.
- (5) Obuka i ocjenjivanje obuhvataju praktične vještine potrebne za STS za koji se daje izjava, a koje su uključene u Prilog A uz odgovarajuće poglavlje.
- (6) Lokacija(e) za obuku za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje nalazi(e) se u okruženju koje odražava uslove STS-a.
- (7) Ocjenjivanje praktičnih vještina sastoji se iz kontinuirane procjene pilota učenika.
- (8) Subjekt kojeg je priznao nadležni organ ili UAS operator izrađuje izvještaj o ocjenjivanju nakon završetka ocjenjivanja praktičnih vještina koji:
- (a) uključuje najmanje:
- (i) identifikacione podatke o pilotu učeniku;
 - (ii) identitet lica odgovornog za ocjenjivanje praktičnih vještina;
 - (iii) identifikaciju STS-a za koji je sprovedeno ocjenjivanje praktičnih vještina;
 - (iv) ocjenu uspjehnosti za svaku radnju koju je obavio i pilot učenik;
 - (v) ukupnu ocjenu praktičnih vještina pilota učenika; i
 - (vi) povratne informacije o ocjenjivanju praktičnih vještina sa smjernicama o oblastima koje treba unaprijediti, gdje je primjenjivo;
- (b) je na odgovarajući način potpisalo i datiralo lice odgovorno za ocjenjivanje praktičnih vještina nakon završetka; i
- (c) je evidentiran i stavljen na raspolaganje nadležnom organu za inspekciju, na njegov zahtjev.
- (9) Akreditaciju o završenoj obuci za sticanje praktičnih vještina za STS pilotu učeniku dostavlja subjekt kojeg je priznao nadležni organ ili UAS operator ako se u izvještaju o ocjenjivanju zaključi da je pilot učenik postigao zadovoljavajući nivo praktičnih vještina.
- (10) Nadležni organ države članice u kojoj se sprovodi obuka za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje dobija obavještenje o izdavanju akreditacije o završetku obuke iz tačke 9, uključujući identifikacione podatke pilota učenika, obuhvaćeni STS, datum izdavanja i identifikacione podatke o subjektu kojeg je priznao nadležni organ države članice ili o UAS operatoru koji je izdaje.
- (11) Subjekt kojeg je priznao nadležni organ ili UAS operator uključuje u operativni priručnik, izrađen u skladu sa Dodatkom 5, poseban odjeljak o elementima obuke, uključujući sljedeće:
- (a) nominovano osoblje koje je određeno za sprovođenje praktične obuke i ocjenjivanja, uključujući:
 - (i) opise kompetencija odgovarajućeg osoblja;
 - (ii) dužnosti i odgovornosti osoblja; i
 - (iii) organogram u kojem je dat prikaz povezanih lanaca odgovornosti;
 - (b) procedure i procese koji se koriste u osposobljavanju za sticanje praktičnih vještina i u ocjenjivanju, uključujući program obuke koji obuhvata praktične vještine potrebne za STS za koji se daje izjava, utvrđene u Prilogu A uz odgovarajuće poglavlje;
 - (c) opis UAS-a i sve druge opreme, alata i okruženja koji se koriste za obuku za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje; i
 - (d) obrazac izvještaja o ocjenjivanju.

Dodatak 4

Izjava UAS operatora koji namjeravaju da sprovedu obuku za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje pilota bespilotnih vazduhoplova u STS-x

	STS-x
	Izjava UAS operatora koji namjeravaju da sprovedu obuku za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje pilota bespilotnih vazduhoplova
Zaštita podataka: Lične podatke navedene u ovoj izjavi obrađuje nadležni organ u skladu sa Regulativom (EU) 2016/679 Evropskog parlamenta i Savjeta od 27. aprila 2016. godine o zaštiti fizičkih lica u vezi sa obradom ličnih podataka i slobodnom kretanju tih podataka te stavljanju van snage Direktive the 95/46/EZ (Opšta regulativa o zaštiti podataka). Obrađuju se za svrhe sprovođenja, upravljanja i praćenja aktivnosti potrebne u skladu sa Sprovedbenom regulativom (EU) 2019/947. Ako su Vam potrebne dodatne informacije u obradi Vaših ličnih podataka ili želite da ostvarite svoja prava (npr. da pristupite netačnim ili nepotpunim podacima ili da ih ispravite) molimo da se obratite kontakt osobi nadležnog organa. Podnosilac ima pravo da nacionalnom nadzornom organu za zaštitu podataka u svakom trenutku podnese prigovor u vezi s obradom ličnih podataka.	
Registracioni broj UAS operatora	
Ime UAS operatora	
Ovim putem izjavljujem sljedeće: — dostavio sam operativnu izjavu za STS-x; — ispunjavam zahtjeve iz Dodatka 3 Priloga Sprovedbene regulative (EU) 2019/947; i — prilikom vršenja UAS operacija u kontekstu aktivnosti obuke za STS-x, postupam u skladu sa svim primjenjivim odredbama Sprovedbene regulative (EU) 2019/947, uključujući zahtjeve za operacije iz STS.x	
Datum	Potpis ili druga ovjera

Dodatak 5
Operativni priručnik za standardni scenario

Operativni priručnik za STS utvrđen u Dodatku 1 sadrži najmanje sljedeće:

- (1) izjavu da je operativni priručnik usklađen sa relevantnim zahtjevima ove regulative i sa izjavom, te da sadrži uputstva kojih se osoblje koje je uključeno u operacije leta mora pridržavati;
- (2) potpis odobrenja odgovornog rukovodioca ili UAS operatora ako je riječ o fizičkom licu;
- (3) cjelokupan opis organizacije UAS operatora;
- (4) opis koncepta operacije, koji uključuje najmanje:
 - (a) prirodu i opis aktivnosti koje se sprovode u UAS operacijama i identifikovane povezane rizike;
 - (b) operativno okruženje i geografsko područje za planirane operacije, uključujući:
 - (i) karakteristike područja nad kojim će se vršiti prelet u pogledu gustine naseljenosti, topografije, prepreka itd;
 - (ii) karakteristike vazdušnog prostora koji će se koristiti;
 - (iii) uslove životne sredine uključujući barem vremenske uslove i elektromagnetno okruženje;
 - (iv) definiciju operativnog volumena i zaštitnih zona od rizika na zemlji i u vazduhu;
 - (c) tehnička sredstva koja se koriste i njihove osnovne karakteristike, performanse i ograničenja, uključujući UAS, spoljnje sisteme koji podržavaju UAS operacije, objekte itd;
 - (d) osoblje neophodno za izvođenje operacija, uključujući sastav tima, njihove uloge i odgovornosti, kriterijume odabira, zahtjeve za inicijalnu/početnu obuku i zahtjeve u pogledu nedavnog iskustva i/ili periodične obuke;
- (5) uputstva za održavanje UAS-a u sigurnom stanju, koja obuhvataju uputstva i zahtjeve za održavanje koje je utvrdio proizvođač UAS-a, ako je primjenjivo;
- (6) operativne procedure, zasnovane na uputstvima proizvođača koja je dao proizvođač UAS-a, a koji obuhvataju:
 - (a) razmatranje sljedećeg da bi se ljudske greške svele na najmanju moguću mjeru:
 - (i) jasna raspodjela i dodjela zadataka; i
 - (ii) interna kontrolna lista kojom se provjerava da li osoblje na odgovarajući način obavlja zadatke koji su im dodijeljeni;
 - (b) razmatranje pogoršanja spoljnih sistema koji podržavaju UAS operaciju;
 - (c) normalne procedure, koje uključuju najmanje:
 - (i) pripreme prije leta i kontrolne liste, koje obuhvataju:
 - (A) ocjenu operativnog volumena i povezanih zaštitnih zona (od rizika na zemlji i rizika u vazduhu ako je primjenjivo), uključujući teren i moguće prepreke koje bi mogle da smanje mogućnost održavanja vizuelnog kontakta sa bespilotnim vazduhoplovom ili posmatranja vazdušnog prostora, moguće preljetanje neuključenih lica i moguće preljetanje kritične infrastrukture;
 - (B) ocjenu neposrednog okruženja i vazdušnog prostora, uključujući blizinu geografskih zona za UAS i moguće aktivnosti drugih korisnika vazdušnog prostora;
 - (C) uslove životne sredine pogodne za izvođenje UAS operacije;
 - (D) minimalan broj osoblja koje obavlja zadatke ključne za operaciju UAS-a, a koji je potreban da bi se izvela operacija, kao i njihove odgovornosti;
 - (E) potrebne komunikacione postupke između pilota bespilotnog(ih) vazduhoplova i drugog osoblja koje obavlja zadatke ključne za operaciju UAS-a, i svih spoljnjih strana, kada je to potrebno;
 - (F) ispunjavanje svih posebnih zahtjeva relevantnih organa u planiranom području operacije, uključujući one koji se odnose na bezbjednost, privatnost, zaštitu podataka i zaštitu životne sredine, kao i upotrebu radio-frekvencijskog spektra;
 - (G) potrebne mjere ublažavanja rizika uvedene su da bi se sigurno izvela operacija; naročito za kontrolisano područje na zemlji:
 - (a) određivanje kontrolisanog područja na zemlji; i
 - (b) obezbjeđivanje kontrolisanog područja na zemlji da bi se spriječilo da treća lica uđu u područje tokom operacije i omogućavanje koordinacije sa lokalnim organima, kada je potrebna;
 - (H) postupke za provjeru da li je UAS u stanju koje je potrebno za sigurno izvođenje operacija;
 - (ii) postupke pokretanja i povratka;
 - (iii) postupke tokom leta, uključujući one kojima se obezbjeđuje da bespilotni vazduhoplov ostane unutar geografije leta;
 - (iv) postupke poslije leta, uključujući preglede stanja u kojem se nalazi UAS;
 - (v) postupke u kojima pilot bespilotnog vazduhoplova, a kada to zahtijeva UAS operator, i posmatrač(i) vazdušnog prostora ili posmatrač(i) bespilotnog vazduhoplova, zavisno od slučaja, otkrivaju vazduhoplove koji bi mogli da ugroze bespilotni vazduhoplov;
 - (d) procedure u nepredviđenim situacijama, koji uključuju najmanje:
 - (i) procedure za slučaj kada bespilotni vazduhoplov napusti utvrđenu geografiju leta;
 - (ii) procedure za slučaj kada neuključena lica uđu na kontrolisano područje na zemlji;
 - (iii) procedure u nepovoljnim uslovima rada;
 - (iv) procedure za slučaj pogoršanja spoljnih sistema koji podržavaju operaciju;
 - (v) ako se uključuju posmatrači vazdušnog prostora, frazeologiju koju treba upotrebljavati;
 - (vi) procedure za izbjegavanje konflikta sa drugim korisnicima vazdušnog prostora;
 - (e) procedure u slučaju nužde, uključujući najmanje:
 - (i) procedure za sprečavanje ili barem smanjivanje na najmanju moguću mjeru štete prema trećim licima u vazduhu ili na zemlji;
 - (ii) procedure u slučaju da bespilotni vazduhoplov napusti 'operativni' volumen;

- (iii) procedure za povratak u slučaju nužde bespilotnog vazduhoplova;
- (f) bezbjednosne procedure iz tačke 1 podtačka a podtač. ii i iii poglavlja UAS.SPEC.050;
- (g) procedure za zaštitu ličnih podataka iz tačke 1 podtačka a podtačka v poglavlja UAS.SPEC.050;
- (h) smjernice za svođenje na najmanju moguću mjeru smetnji i uticaja na životnu sredinu iz tačke 1 podtačke a do v poglavlja UAS.SPEC.050;
- (i) procedure o izvještavanju o događajima;
- (j) procedure za čuvanje zapisa; i
- (k) politiku kojom se utvrđuje kako pilot(i) bespilotnog(ih) vazduhoplova i drugo osoblje koje obavlja zadatke ključne za operaciju UAS-a mogu da izjave da su sposobni za operaciju prije njenog izvođenja.

Dodatak 6

Izjava subjekta koji namjerava da ga nadležni organ prizna za sprovođenje obuke za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje pilota bespilotnih vazduhoplova u STS-x

	STS-x		
	Izjava subjekta koji namjerava da ga nadležni organ prizna za sprovođenje obuke za sticanje praktičnih vještina i ocjenjivanje pilota bespilotnih vazduhoplova		
Zaštita podataka: Lične podatke navedene u ovoj izjavi obrađuje nadležni organ u skladu sa Regulativom (EU) 2016/679 Evropskog parlamenta i Savjeta od 27. aprila 2016. godine o zaštiti fizičkih lica u vezi sa obradom ličnih podataka i slobodnom kretanju tih podataka te stavljanju van snage Direktive the 95/46/EZ (Opšta regulativa o zaštiti podataka). Obrađuju se za svrhe sprovođenja, upravljanja i praćenja aktivnosti nadzora u skladu sa Sprovedbenom regulativom (EU) 2019/947. Ako su Vam potrebne dodatne informacije o obradi Vaših ličnih podataka ili želite da ostvarite svoja prava (npr. da pristupite netačnim ili nepotpunim podacima ili da ih ispravite) molimo da se obratite kontakt osobi nadležnog organa. Podnosilac ima pravo da nacionalnom nadzornom organu za zaštitu podataka u svakom trenutku podnese prigovor u vezi s obradom ličnih podataka.			
Identifikacija subjekta			
Ime i prezime, broj telefona i adresa odgovornog lica			
Ovim putem potvrđujem da: — ispunjavam zahtjeve iz Dodatka 3 Priloga Regulative (EU) 2019/947; i — prilikom operacije UAS-a u kontekstu aktivnosti obuke za STS.x, postupam u skladu sa svim primjenjivim odredbama Sprovedbene regulative (EU) 2019/947, uključujući zahtjeve za operacije iz STS.x			
Datum			Potpis ili druga ovjera